

bis

bis ges ut av föreningen Bibliotek i samhälle

#2 2011

30 kronor

► Valfrid Palmgren - BiS-ikon?! Ola Larsmo, Lena Lundgren och Ingrid Atlestam förklarar varför.

► "It takes a community to create a library" - kanadensiskt biblioteksprojekt.

► Om Kronobergshäktet, progressiv bibliotekshistorieskrivning, twitter på biblioteksdagarna, BiS-salong 2, folkbildning

4. **Notiser.** Ingrid Atlestam ser sig om i bibliotekssverige och undrar bl.a. om det nu handlar om att maximera utlåning till svensk medelklass.

6. **Vad hände på BiSsalong 2: Tradition och förnyelse.** Tobias Willstedt refererar och reflekterar från mötet med Per Sundgren och Mats Myrstener.

8. **"It takes a community to create a library" - att arbeta tillsammans med socialt utestängda invånare.** Kenneth Williment är projektledare i Halifax, Kanada.

14. **Kronobergshäktet bibliotek med 30.000 lån per år stänger.** bis frågar Alireza Afshari på stadsbiblioteket och Maggi Stenström på Kronobergshäktets bibliotek om vad som händer.

16. BiS nu på Facebook - med Valfrid Palmgren som profilbild. Varför?

17. **Biblioteken behöver Valfrid.** Ola Larsmo påminner om en bibliotekshjälte och högerkvinna.

18. **Valfrid Palmgren – en pionjär att hedra.** Lena Lundgren påminner om hennes insats för barnbiblioteken

18. **Varför Valfrid?** Ingrid Atlestam konstaterar att Valfrid Palmgren tidigt formulerade det mesta inom biblioteksområdet.

20. **Varför inte Maria?** Ingrid Atlestam lyfter fram Maria Larsen, biblioteksideolog i Göteborg under tidigt 1900-tal

22. **Project: the history and impact of progressive library organizations.** Al Kagan besökte i maj 2010 Sverige och BiS som en del i sitt arbete med att skriva den progressiva biblioteksrelsens historia.

24. **Utan bibblan stannar Sverige!** Riksdagledamoten och författaren Bengt Berg om bibliotek. Som bonus Bengts biblioteksdikt från 1999.

26. **Hänger biblioteken med i bildningskampen?** Annsöfi Lindberg rapporterar från ett seminarium på Södertörns högskola

28. Tobias Willstedt & Johanna Dalmalm rekommenderar två böcker och två filmer

29. Tobias Willstedt har läst Colin Crouch, Postdemokrati och tänker på Nackamodellen

30. **Biblioteksdagarna, Visby 2011:** reflektioner och några nedslag i ett twitterflöde. Johanna Dalmalm var där

31. **Röster om bis:** Råd till en ny bisredaktion från Balsam Karam, Anders Ericson, Gunilla Lundgren och Joakim Lilljegen

32. **Det rättvisa biblioteket – framtidens bibliotek.** Ingrid Atlestam påminner om vissa grundläggande principer!

Omslagsbild från Melbourne. Foto: Christina Olin-Scheller

Utgivare: föreningen **Bibliotek i Samhälle**. Tidningen utkommer med fyra nummer per år.

Redaktör och ansvarig utgivare: Lennart Wettmark.

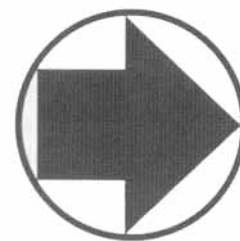
Styrelsen är rådgivande redaktionsgrupp och består av ordinarie ledamöter: Mats Myrstener, Lena Lundgren, Christian Forsell, Tobias Willstedt, Andrea Hofmann, Anna Hallberg, Johanna Dalmalm, Sam Carlshamre och suppleanter: Barbro Bolonassos, Lennart Wettmark, Peter Björkman och Nick Jones

Kassör: Christian Forsell tel. 046-141578, Kobjersvägen 9 A, 227 38 Lund
e-post: christian_forsell@telia.com

Avgifter: Lösnummer: 30 kr; Prenumeration ett år 150 kr; Pren. för institutioner: 230 kr (utanför Sverige: 280 kr); Medlemskap (inkl pren.): 190 kr; (studerande och pensionärer 150 kr),
Föreningens postgiro: 33 53 16-6

Hemsida: www.foreningenbis.org. **BiS-bloggen:** bisbloggen.blogspot.com

Valfrid Palmgren dominerar det här numret av bis. En konservativ bibliotekshjälte i en socialistisk tidskrift! En och annan höjer på ögonbrynen. I en tid när det traditionella folkbibliotekens mål blir allt mer utmanat, söker många sig uppenbarligen till rötterna, utgångspunkten för själva idén med folkbibliotek. Folkbildning, kvalitet, emancipation är några av de positiva sidorna av det arvet. Hur möter dessa idéer dagens efterfrågeorienterade synsätt? Går de att förena? Det kan också vara en fråga att ställa till det försök att vara lyhörd för icke-brukarnas behov av bibliotek i det kanadensiska Working together som återfinns i det här numret. Finns det svenska bibliotek som arbetar lika systematiskt att bli angelägna för sina socialt utestängda (" i utanförskap", som man kunde säga förr...)

I det här numret saknas en uppdaterad rapport om BiS (och Monika Zaks) Västsaharaprojekt. I nästa nummer hoppas vi t ex få i anledning att skriva att Torsby FN-förening samlat in över 5.000 kr till projektet. Kanske finns det ännu mer att skriva om då.

Och så var det bis framtid? Välkommen med synpunkter inspirerad av detta nummers bidrag på sid 31!

Lennart Wettmark
redaktör

Kommande nummer av bis: nr 3 har manusstopp runt 15 september

Medverka i bis! Välkommen att skicka material till Lennart Wettmark, Rosenbadsgatan 9, 652 26 Karlstad 054-101813. e-post: lennart.wettmark@gmail.com Räkna inte med något arvode...

Artiklar i bis publiceras efterhand som pdf-filer på BiS hemsida och i Globalarkivet enligt Creative Commons Erkännande-Dela Lika - om inget annat avtalats

Vad vill föreningen BiS?

BiS är en socialistisk förening för biblioteksanställda och andra med intresse för biblioteksfrågor. Enligt BiS är det bibliotekets uppgift att bevara och vidareutveckla demokratin genom att

- stödja yttrandefriheten och garantera tillgången till information som grund för opinionsbildning och samhällskritik
- utgöra en offentligt finansierad och demokratiskt styrd institution som utvecklas i dialog med brukare och närsamhälle.
- arbeta uppsökande, läsfrämjande och vägledande i första hand för dem som riskerar att hamna på fel sida om den växande informationsklyftan
- aktivt erbjuda information och litteratur som utgör komplement och alternativ till det kommersiellt gångbara.

Bibliotek – finns dom?

I en helgbilaga till Göteborgs Posten fanns nyligen ett långt reportage om ensamhet och mötesplatser. Som exempel på kravlösa, öppna mötesplatser nämndes, torg, parker och caféer bland annat. Men ingen nämnde ordet bibliotek.

Omigen konfereras det stort om Göteborg som Kunskapsstad, en ofta upprepade klyscha, men i allt detta tal om kunskap och tillväxt nämner ingen ordet bibliotek.

Staden har 25 folkbibliotek, nästan alla ligger i förorten, ingen nämner förorten. Kunskapsproduktion och möten sker uppenbarligen bara i centrum av staden.

I centrum finns Stadsbiblioteket, som kommer att vara stängt för ombyggnad under två år från februari 2012, det har kulturnämnden sagt ja till.

Bibliotek, behövs dom?

Ja, göteborgarna har röstat med fötterna och gjorde förra året över fyra miljoner biblioteksbesök och bar hem över fyra miljoner böcker med mera. Massor av möten uppstod och den samlade kunskapen hos göteborgarna hade därigenom hög tillväxt.

Varför är det så tyst om bibliotek?

Men röster kommer nog att höras då man inser att de fyratusen dagliga besökarna på Stadsbiblioteket kommer att mötas av en låst dörr under två år.

Hittar biblioteken bredden och djupet?

Var på årets upplaga av Textmässan i Stockholm i maj och imponerades av det enorma utbudet från en mängd spännande ambitiösa förlag. Textival heter den ännu häftigare göteborgska varianten av mäsas för "små smarta förlag som drar de tunga lassen av avancerad utgivning" som det formuleras i textmässans lilla folder. Textival har dessutom en intressant hemsida att klicka runt i.

Givetvis borde alla dessa böcker och tidskrifter finnas i biblioteken, för bredden och alternativens skull och framförallt för sin egen och biblioteksbrukarnas skull. Men jag tvivlar starkt på att så är fallet med mycket av det. Kanske de allra största biblioteken klarar av att bevaka detta "dolda" utbud, men hur gör de mindre?

Hur hittar biblioteken denna skattkammare, speciellt tänker jag på de som inte använder sig av BTJ-listorna, som ju åtminstone förtecknar en del av det. Det man inte känner till kan man ju inte fråga efter, och det gäller såväl bibliotekarier som låntagare. Men listorna har blivit allt sämre och det är ju knappast ett uppdrag för ett riskkapitalbolag att ha en sådan makt över bibliotekens mediaurval. Detta ansvar och produktion av ett liknande, men bättre arbetsredskap för biblioteken, borde ligga på KB.

Fel profil

Visst skulle man kunna använda sig av så kallade profilköp, det är ju biblioteket som bestämmer profilen. Problemet är vilken profil man valt och hur bibliotekariernas kompetens används och utvecklas. Åstadkommer man större bredd och djup i urvalet eller blir det, som i politiken, bara alltmer som trängs i den marknadsanpassade mittfåran?

Vilken bokhandel skulle åtaga sig att till exempel fixa grundbestånd av fackböcker på de tjugo mest talade språken i landet? Ingen, för den kompetensen saknas, men dessvärre har inte biblioteken den kunskapen heller, utom möjligtvis Internationella Biblioteket.

Därför borde det finnas fler IB, ett i Malmö, ett i Göteborg och ett i Umeå istället för lånecentral och depåbibliotek. Bibliotek är att välja, om biblioteken då väljer den väg som har som mål att maximera utlåning till en svensk medelklass, så har man valt bort sitt existensberättigande och kan inte längre försvara gratisprincipen.

Klyftig Platta? Besvikna barn!

I Bibliotek Plattans lilla blad med förhållningsorder och avgifter står, när det gäller tillgång till internet:

"Vår personal hjälper till med lånekort och uppkoppling. Däremot kan vi inte ge stöd när det gäller användning av program eller navigering på nätet".

Nähä, hört talas om den digitala klyftan? Raka besked, besvära inte personalen, de navigerar bara analogt?

Visst, i varenda bibliotek diskuteras hur mycket man ska hjälpa till med det digitala, vilken kompetens och tid det är rimligt att personalen har till personlig vägledning i cyberrymden. Men att det är vår uppgift att göra så mycket som möjligt trodde jag var en självklarhet i biblioteksvärlden! Att överbrygga informations- och kunskapsklyftor är ju själva uppdraget, att då vägra visa vägen är väl nästan ett lagbrott?

Blev även förfärad då jag var på Dieselverkstan och blev vittne till hur tre barn, varav två med tillhörande vuxen, försökte använda de befintliga TV-spelen utan att lyckas och tillkallad personal inte heller fick igång något och inte ens beklagade detta eller tillkallade eventuell mer kompetent kollega eller ens såg åt den ensamma flicka som också knappade förgäves.

Visst ska vi ha massor av digitalt i biblioteken men lika viktigt är tid och kompetens att tillgängliggöra, annars bidrar biblioteken till ökade klyftor! Olika syn på saken.

Olika syn på saken - folkbiblioteket bland användare, ickeanvändare och personal"

är en ny rapport från Svensk Biblioteksörening. Lite tunn, men dock med en hel del intressanta iakttagelser om skillnaden mellan vad personalen vill och tycker om och med bibliotek och brukarnas syn på verksamheten.

Brukarna vill ha kunnig personal, böcker och ett lugnt och tryggt ganska traditionellt bibliotek. Personalen vill ha en större bredd och häftighet och är mer intresserade av det digitala. Dessvärre är personalen, enligt brukarna, inte så kunniga och välkomnande som den själv tror. Önskemål och preferenser varierar efter kön, ålder och utbildning. Ickebrukarna tycker att biblioteket inte är så tillgängligt, verkar krångligt och andra undersökningar visar att regler och framförallt avgifter av olika slag gör att många, speciellt de som inte är så motiverade, inte använder sig av biblioteket.

Till sist ställs frågan Vad gör biblioteken bättre än någon annan?

Ja, inte är det att tillhandahålla samma utbud som närmaste pocketförsäljare, tillfredsställa behovet av topplisteböcker eller vara en diffus mingelplats som ger biblioteket existensberättigande. Musik, film, tv-spel o dyl är brukarna inte speciellt måna om.

Kunnig personal och alternativ till utbudet i varuhus, kiosker och bokhandelns storsäljare, måste det är bibliotekets uppdrag?

Bevingat

"IT ger människans förmåga vingar", sa Carl Bildt i början av 1990-talet när han lanserade visionen om Sverige som världens mest uppkopplade land. Nu är det en annan partiledare som vill göra oss flygfärdiga. Enligt Håkan Juholt är det kulturen som ger människan vingar, som lyfter och ökar tillväxten. Vingar av båda sorterna tillhandahålls av folkbiblioteken, så nog skulle det kunna bli flyga av, bara biblioteken får bre ut sig

i geografin och får mer luft i budgeten, alltså resurser att stå kvar med välfyllda hyllorna på jorden och samtidigt sväva högt alla digitala moln.

Litterärt vårtecken

Hemkommen från Mariehamns litteraturdagar var där för femte året i rad, undrar jag som vanligt: Varför så få från gamla västra rikshalvan upptäckt detta litterära vårtecken, som nästa år firar tjugårsjubileum. Tänk att under tre dagar få möta massor av nordiska författare, såväl kända som snart kända i ett arrangemang, till största delen gratis, i så lagom format i Mariehamns fantastiska bibliotek. Var är alla bibliotekarier från Stockholmstrakten, det tar ju bara ett par timmar att nå Åland? Varför blir så få av de goda finlandssvenska författarna uppmärksammade i Sverige? Det finns en vanföreställning att all finlandssvensk utgivning även ges ut i Sverige, men det är en bråkdel som tar sig över Ålands hav. Bara på Åland ges det ut över 75 titlar varje år, vem känner till dem i Sverige? En av

mina finlandssvenska favoriter är Henrik Jansson som var med i Mariehamn i år. Läs hans "Protokollsutdrag från subversiva möten", eller hans senaste "Brev från baren Aurora". Med detta år var även de som är väl kända i Sverige som Märta Tikkanen och Lars Sund, andra "stora namn" i den nordiska bokutgivningen var bland andra Inger Edelefeldt, P C Jersild, Karl Ove Knausgård, Morgan Alling och Ann Heberlein. Missa inte detta evenemang nästa år och varför inte uppmärksamma och fokusera det finlandssvenska ibland i biblioteket. Inte blott Sverige svenska böcker har!

Med rätt att döda

Efter drygt två års utgivning läggs den oberoende barnserietidningen Tivoli med vänner ned. Alla serietidningar som syns i butikerna ges nu ut av samma utgivare, Egmont, som den senaste tiden kritiserats för såväl sin inblandning i Bamses tragiska inbrott i flyktingpolitiken som sina könsegregerande pojk- och flicktidningar.

Hade alla folk- och skolbibliotek tagit sitt ansvar, att stå för bredd och alternativ, så hade Tivoli haft tusentals prenumeranter och kunnat fortsätta. Hur biblioteken använder sina mediepengar är kulturpolitiska beslut i dubbel bemärkelse. Det handlar både om att tillgängliggöra ett genomtänkt urval av det som finns på marknaden och att genom inköpen möjliggöra en utgivning som utan biblioteken inte skulle överleva.

Vad hände på BiSsalong 2: Tradition och förnyelse?

Tobias Willstedt refererar och reflekterar

Om den första salongen **BiSsalong 1: Varför vill du jobba på folkbibliotek** rörde sig mer om aktuella händelser, om vad det innebär att vara bibliotekarie här och nu, var **BiSsalong 2: tradition och förnyelse** något mer tillbakablickande. Genom en förståelse av det som har varit kan vi också få tydligare bild av vad som händer nu. Och de ämnen som BiSsalong 2 tog upp stimulerade verkligen till reflektion över samtiden.

En skara bissare och andra intresserade träffades onsdag 11 maj på Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek där BiS egen Mats Myrstener

och Per Sundgren, lektor på Södertörn, delade med sig av sin djupa kunskap om det svenska folkbiblioteksväsendet och visade hur de ämnen som diskuterades i början på 1900-talet fortfarande är aktuella. Mats Myrstener inledde med att förklara att man under modernismen alltid ville blicka framåt, sträva mot morgondagen, och alltså alltid premiera förnyelse framför tradition. Mats, som menar att vi fortfarande befinner oss i modernismen, ställde underförstått frågan att det också är så vi ser på folkbiblioteksverksamheten idag – förnyelse framför allt. Men är det alltid av godo?

Interiör från Barn och ungdomsbiblioteket på Drottninggatan 65. Foto: Stockholmskällan. www.stockholmskallan.se

Början av 1900-talet

Med denna tanke i bakhuvudet får vi sedan följa med Mats tillbaka till början av 1900-talet, till Valfrid Palmgren och Stockholm stadsbiblioteks första chef Fredrik Hjelmqvists tid. Vi får höra hur högerkvinnan Valfrid Palmgren blir det skattefinansierade öppna folkbibliotekets fanbärare i Sverige. Hur liberalen Fredrik Hjelmqvist försvarade förekomsten av kommunistisk litteratur på Stadsbiblioteket i yttrandefrihetens och jämfviktens namn. Man var medveten om att det måste finnas en balans mellan höger- och vänsterlitteratur på biblioteket för demokratins skull. Helt enkelt berättar Mats om hur den ideologi som vår biblioteksverksamhet idag bygger på uppkommer och befästs. Men det är också en tid då bibliotekarier var smakdomare och hade en mer auktoritär roll än idag.

Biblioteket som smakdomare

Per Sundgren tar vid där Mats slutar och ger sitt perspektiv på saker och ting. Per tar sin utgångspunkt i folkbiblioteket som smakdomare, att folkbiblioteket då faktiskt fungerade som något av en fostringsanstalt för arbetarklassen och kanske gör det än idag. Jag uppfattade att hans frågeställning var om det folkbibliotek som Palmgren och Hjelmqvist representerade var ett emancipatoriskt projekt för arbetarklassen eller om det faktiskt delvis hade en repressiv funktion. Den kultur som arbetarklassen uppskattar har aldrig ansetts fin nog. Mats och Per lyfter tillsammans exemplet att skönlitteratur i Hjelmqvists bibliotek värderades mycket lägre än facklitteraturen. Skönlitteratur värderades högt av arbetarklassens familjer för underhållningen. Jag vill någonstans läsa in i Sundgrens resonemang att arbetarklassens frigörelse måste vara deras eget verk och inte komma från någon annan. Och jag kan fundera på om Palmgrens skattefinansierade bibliotek kanske hade udden riktad mot tidens folkrörelsedrivna bibliotek (ABF drev ju vid tiden många bibliotek för arbetare). Folkbiblioteken av idag försöker också vara ”neutrala” när något sådant egentligen inte ens existerar, utan vad som anses vara neutralt påverkas av vilka krafter som har hegemoni i samhället. Per berättar också om den socialdemokratiska pionjären August Palm som var av åsikten att en lösning på ”bildningsfrågan” inte var en lösning på arbetarklassens problem om man inte också ändrade på maktförhållandena i samhället.

Vill biblioteken nå arbetarklassen?

Med utgångspunkt i Mats och Pers redogörelser släpps sedan diskussionen fri och det blir en precis ett så livfullt och spännande samtal som man kan hoppas på när en grupp bibliotekarier samlas.

Huruvida arbetarklassen idag besöker Sveriges folkbibliotek kom givetvis upp och svaret är ju att det inte ser så himla bra ut. BiS Lena Lundgren frågar sig varför man inte längre prioriterar den uppsökande verksamheten som är effektiv för att nå de grupperna. Istället läggs pengar på andra saker, till exempel tunnelbanebibliotek på Östermalm. Av detta kan man dra slutsatsen att det inte längre finns lika stark vilja hos tjänstemännen och politikerna att nå arbetarklassen. Många av oss ifrågasätter om folkbiblioteken av idag egentligen bygger sin verksamhet på någon samhällsanalys, många kommuner har till exempel biblioteksplaner som inte verkar ta någon hänsyn till sammansättningen av de lokalsamhällen som folkbiblioteken är menade att tjäna.

Jaga statistik?

Medier och mediernas innehåll är också en stor fråga under kvällen. Under Palmgren och Hjelmqvist värderade bibliotekarierna i mycket högre grad än idag böckernas innehåll. Idag jagar folkbiblioteken efter bra statistik på ett annat sätt än på pionjärernas tid och de som

jobbar med medierna får då andra prioriteringar.

Vi konstaterar ändå att de som jobbar på bibliotek ofta värderar vad som finns på biblioteket på ett annat sätt än de som besöker dem. Till exempel frågar besökarna ofta efter stora boksamlingar medan det går en trend bland bibliotekarierna att istället vilja ha den senaste tekniken på biblioteket. Här skulle man kunna läsa in den kamp mellan tradition och förnyelse som Mats återopade i början av BiSsalongen. Men själv minns jag något som Nick Jones sade under den första

BiSsalongen, att vi kanske är för snara att se uppbrott istället för kontinuitet. Är vi för snabba för att se konflikter när folkbiblioteken i själva verket bygger sin verksamhet på samma värderingar som vi har gjort innan?

Biblioteksritningar

Mats visade oss också under kvällen biblioteksritningar från början av 1900-talet som var väldigt spännande att se. Vi var flera som reagerade på hur många sittplatser det fanns i de gamla biblioteken. Och det faktum att barnavdelningen var lika stor som vuxenavdelningen. Det krossade mina föreställningar om de gamla biblioteken som enorma boklager för vuxna besökare. Nyttigt att se.

Jag var nog inte ensam med att gå från BiSsalongen med känslan av att ha blivit berikad med nya kunskaper och med tillfredsställelsen av att ha reflekterat kring ett angeläget ämne tillsammans med andra. Tack Mats Myrstener och Per Sundgren för detta. Vi syns på nästa BiSsalong!

"It takes a community to create a library" - att arbeta tillsammans med socialt utestängda invånare

Kenneth Williment

I bis nr 1 2006 beskrev Brian Campbell hur man i Vancouver arbetade inom ramen för det kanadensiska projektet Working together. Hans artikel Att arbeta mot eller med lokalsamhället. Kanadensiska bibliotek försöker nå socialt utestängda finns att läsa digitalt på BiS hemsida. I den här artikeln beskriver projektledaren i Halifax, Ken Williment, hur man metodiskt arbetade där.

Working Together Project sände under fyra år i fyra städer fältbibliotekarier (*Community Development librarians*) till olika bostadsområden på olika ställen i landet. Med stöd av Human Resources and Social Development Canada, arbetade biblioteken i Vancouver, Regina, Toronto, och Halifax Public Bibliotek (HPL), i olika områden och med olika grupper vi traditionellt betraktar som socialt utestängda. I dessa samhällen ingår personer som är nya i Kanada, såsom invandrare och flyktingar, personer från ursprungsbefolkningen, människor som lever i fattigdom, människor som återhämtar sig från eller lever med psykisk sjukdom, personer som nyligen släppts ut från federala institutioner, unga i riskzonen och många fler.

Under denna period pratade och engagerade sig projektets bibliotekarier, aktivt ute i samhället, med bokstavligen tusentals socialt utestängda invånare från mångkulturella samhällen i fyra stora städer över hela Kanada. Bibliotekarierna arbetade där uppsökande i en "community-practitioner"-modell. Detta tillvägagångssätt flyttade dessa bibliotekariers fokus från diskussioner bland bibliotekets personal om hur man bäst skall möta behov i samhället, till diskussioner som grundade sig på levd erfarenhet bland socialt utestängda invånare och med de bibliotekarier som engagerat sig med dem som jämbördiga medlemmar i samhället. En del bibliotekarier har tidigare arbetat med socialt utestängda grupper som målgrupp. Syftet med detta projekt var inte att granska andras arbete, snarare var det viktigt att ha invånarnas bibliotekserfarenheter som motor i projektet, inte

biblioteksbaseade erfarenheter som bibliotekarier har och inte heller intern facklitteratur.

Det blev tydligt att bibliotekariers traditionella förhållningssätt till bibliotekens tjänster inte i tillräcklig grad mötte behoven hos socialt utestängda invånare. Det blev också klart att det är viktigt att inleda en diskussion kring användningen av traditionell planering av biblioteksservice kontra en samhällsdriven (*community-led*) tjänsteplaneringsmodell som det mest effektiva sättet att göra bibliotekstjänster relevanta för socialt utestängda medlemmar.

Social inkludering eller exkludering?

De som arbetar på folkbibliotek i Kanada tror att folkbibliotek är inkluderande institutioner, jämlikt uppbyggda för var och en i samhället (Muzzerall, 2005). Varför skulle bibliotekarier tro något annat? Från dag ett får bibliotekarier ofta höra av sina arbetskamrater, traditionella biblioteksnyttjare och lärare om hur inkluderande folkbibliotek är till sin själva natur. När fältbibliotekarierna inom Working Together Project började tala med andra bibliotekarier om social in- och exkludering, hörde vi många exempel på biblioteksinkludering. T ex om hur fritt tillgängliga bibliotekssamlingarna är, något som lätt ger folk tillgång till och möjlighet att låna, att alla kan passera in genom bibliotekets dörrar och vi fick höra hur bibliotek redan ger biblioteksservice till socialt utestängda människor i samhället. Vi hörde att folk inte använder biblioteksservice därför att de inte är medvetna om vad biblioteket kan

tillhandahålla. Bibliotekarier drar ofta två slutsatser av detta: 1.) Det är ett självvalt beslut när människor inte använder bibliotekets tjänster. 2.) Biblioteken behöver bli bättre på att marknadsföra vad man har att erbjuda invånarna.

Uppfattningen att folkbibliotek är inkluderande institutioner är så djupt rotad i identiteten i biblioteksvärlden att det sällan förekommer att någon ifrågasätter bibliotekets socialt inkluderande karaktär.

Är det så? Är bibliotek de inkluderande institutioner vi påstår att de är eller är något annat som pågår?

För att besvara denna fråga, började bibliotekarier samtala med socialt utestängda medborgare som utnyttjar bibliotek och sådana som inte gör det (Muzzerall, 2005). Vi upptäckte snabbt att de inte bekräftade bilden av inkludering som vi fick av bibliotekspersonalen. De talade istället om hur de stängdes ute och vilken effekt det haft på deras möjlighet att använda bibliotekets service (Campbell, 2005). De visade på hinder i sina liv och hinder som biblioteken skapade, som gjorde biblioteken till hotfulla platser att besöka och utnyttja.

Att på ett tydligt sätt identifiera social utestängning i ett samhälle kan vara en svår sak eftersom det är en sådan mängd sociala faktorer som gör att människor blir utestängda från ett aktivt socialt liv i sitt samhälle. En del av dessa faktorer kan ha att göra med en persons ras, kön, sexuella läggning eller klasstillhörighet. Mångfalden orsaker till utestängning kan förstärkas av individuella omständigheter som låglönejobb, hälsa, låg utbildning, dåligt boende, språksvårigheter och kulturbarriärer. Då socialt utestängda människor möter detta hela tiden, kämpar många med att tillgodose sina dagliga behov, något som gör det svårt att delta i det sociala, politiska, ekonomiska och kulturella livet i det egna samhället.

I sina samtal med olika personer fick fältbibliotekarierna på en gång höra om de hinder de upplevt när det försökt utnyttja bibliotekets service. Det mest påtagliga hindret att använda biblioteket var böter. Böternas roll skall inte underskattas. Så här sade en invånare i en fokusgrupp:

”Jag utnyttjade inte biblioteket under fem år eftersom jag trodde att jag hade fått böter. Jag tog till slut mod till mig att gå tillbaka till biblioteket och fann då att jag inte hade haft några böter på hela tiden”

Att hon trodde att hon hade en skuld räckte för att få henne att inte besöka biblioteket.

Vi fick också höra om hinder som vare sig vanliga biblioteksbesökare eller bibliotekarier troligen var medvetna om, eftersom de aldrig upplevt dem. Det kunde vara sådant som biblioteksjargong, t ex ”omsätta” eller ”YA” (Young Adults), förvirring kring hur samlingarna placerats, en känsla av att vara granskad och värderad av personalen och att man uppfattade att bibliotekspersonalen ”försökte undervisa” dem. Folk vi pratade med avslöjade att de inte kände sig bekväma på folkbiblioteken, att de inte upplevde att bibliotek spelade någon viktig roll för att tillgodose deras dagliga behov. Därför höll de sig borta från biblioteken. Och likväl är folkbibliotekens uppgift att spela en viktig roll för att möta informationsbehoven hos alla invånare.

Det traditionella sättet att planera biblioteksservice - och social utestängning

Bibliotek och bibliotekspersonal är typiska representanter för medelklassens värderingar och uppfattning av världen (Pateman, 1999, Muddiman 2000, Pateman, 2003, Wilson and Birdi 2008) något som med eller utan avsikt påverkar planering och utförande av biblioteksservicen. Å andra sidan begär man sällan eller aldrig att bibliotekarier skall teoretisera eller skapa begrepp kring den traditionella biblioteksservicemodellen: hur bibliotek bedömer och identifierar behov i samhället och sedan planerar, genomför och utvärderar den åstadkomna servicen. Bibliotekarier är istället av tradition upplärda att planera och skapa individualiserad service.

(Den här informationen kan man hitta i masterprogram på de flesta biblioteksskolors hemsidor. Innehållet i kurserna har sitt fokus på specialiserad biblioteksservice som hur man bygger upp samlingarna, service till äldre osv.)

Implementeringen av den traditionella biblioteksservicemodellen för planering har blivit det vanemässiga sättet som bibliotekspersonal utvecklar sin service till samhälle på. Denna internt utvecklade, linjära process ger bibliotekspersonalen en effektiv och bekväm metod för att utveckla biblioteksservice

(Den traditionella planeringen av biblioteksservice beskrevs av ledande projektansvariga, efter att ha tillfrågat folkbibliotekarier från kust till kust, och bygger på en gemensam erfarenhetsbaserad kunskap som tillämpas på biblioteken i Kanada. Tillämpningen av traditionell serviceplanering bekräftades dessutom av bibliotekarier vid otaliga nationella och regionala konferenser, där projekt presenterades som byggde på interna, biblioteksbaseade sätt att identifiera, skapa, utföra och utvärdera program och service.)

För den vanliga biblioteksbesökaren motsvarar i regel den traditionella servicemodellen deras behov. Dessa biblioteksbesökare, typiska medelklassmänniskor som har samma värderingar och sociala erfarenheter som bibliotekarierna (Pateman 1999), är antingen medvetna om eller bekanta med bibliotekets service eller har inga problem med att be om hjälp. Dessutom vet bibliotekarier vilka behov de traditionella biblioteksbesökare har, som regelbundet besöker och samtalar med personalen. Det händer att bibliotekarierna rådfrågar de traditionella biblioteksbesökarna när man planerar. Med dessa gemensamma interna erfarenheter som grund (genom den direkta kontakten med medlemmar i det traditionella kretsen) svarar man på alla biblioteksbesökares behov. Men kan en servicemodell som fungerar ganska bra för traditionella användare också möta behov hos socialt utestängda biblioteksanvändare och icke-användare? Om inte, hur kan biblioteken svara?

Internt utarbetade metoder för planering av biblioteksservice, med inriktning på traditionella biblioteksanvändare, finns redan på kanadensiska folkbibliotek, men dessa sätt att arbeta fungerar inte bra när man utvecklar tjänster för socialt utestängda invånare. Varför inte? Därför att om man mäter, identifierar, planerar, levererar och

Greystone i Halifax

utvärderar tjänster inom bibliotekets ramar utan att direkt involvera socialt utestängda invånare i varje steg i processen så lyckas man inte få med de distinkta och skilda rösterna hos människor som inte finns bland bibliotekets vanliga nyttjare. Bara genom att gå utanför den traditionella modellen för planering av service och engagera socialt utestängda medborgare i samhället, kan bibliotekarier veta om de möter deras behov.

För att påbörja samtal med människor utanför bibliotekets vanliga låntagarkrets, så måste bibliotekarier förstå att vi inte är experter på alla kommuninvånarens behov. Dessutom skall bibliotekarier inte se sig som talespersoner för kommuninvånare som de arbetar med. Bibliotekarier är istället experter på att organisera och leta fram information.

Traditionell teknik för att utveckla service ger inte bibliotekspersonalen möjlighet att förstå vilka behov och önskemål om biblioteksservice som utestängda invånare har. Metodmässigt ger den inte bibliotekarierna den nödvändiga informationen för att nå eller mäta behoven hos socialt utestängda människor. Kommunala utvärderingar med hjälp av verktyg som demografiska data, biblioteksstatistik, frågeformulär och undersökningar ute i samhället, ger inte bibliotekspersonalen tillförlitlig och validerad återkoppling när det gäller behoven hos socialt utestängda. Demografiska data ger en rudimentär ögonblicksbild av de sociala förhållandena i vilka människor lever; de förklarar inte de komplexa faktorer och den påverkan sociala förhållanden har på biblioteksutnyttjande. Enkäter, en metod för utvärdering bibliotek normalt använder, består av i förväg bestämda fasta frågor. Den metoden är osäker eftersom folk inte kan ge andra svar än dem som föreläggs dem (Krosnick, 1999) Frågeformulär med öppna frågor fylls bara i av biblioteksbesökare med förmåga och självförtroende att uttrycka sig. Och statistik om biblioteksutnyttjande är bara tillämplig på kommuninvånare som använder biblioteket. Traditionella utvärderingsverktyg fungerar inte eftersom de inte visar de behov som de har, som inte använder biblioteket - socialt utestängda invånare.

När bibliotekspersonalen använder traditionella mätningar av behov, bestämmer den inom sig behoven i kommunen. T ex kan man komma fram till att folk har svårt att använda bibliotekskatalogen. Som svar på det skulle bibliotekarierna, med den traditionella servicemodellen, göra en plan för att ta sig an detta. Den processen brukar innefatta att man går igenom litteraturen i ämnet och talar med andra kollegor inom biblioteket och möjligen med personal på andra bibliotek för att se hur de arbetat med frågan. Personalen avger sedan ett svar efter föga eller ingen extern konsultation eller samverkan.

När bibliotekspersonalen genomfört den traditionella processen för att utveckla sin service, engagerar man andra, antingen genom ett åtgärdsprogram på filialen eller ute i samhället genom uppsökande verksamhet. Genom den talar vi om att en särskild service har tagits fram och vi bjuder in invånarna att ta del av detta biblioteksprogram. Den här modellen för engagemang i kommunen har sina begränsningar eftersom hela processen bygger på vår uppfattning av vad som behövs utan att ha bjudit in invånarna i ett samarbete för att bestämma och möta deras behov.

Efter att ett uppsökande eller mera internt baserat program har genomförts utvärderar vi det vanligtvis med hjälp av statistik. Vi kanske, t ex, räknar hur många som deltagit eller vi samlar in skriftliga utvärderingar. Det här sättet att utvärdera tar inte hänsyn till det genomslag eller brist på genomslag programmet haft i samhället (Wavell, 2002). Det är mycket enkelt för bibliotekspersonalen att rapportera att programmet blev en succé. Vi kan t ex rapportera efter att ha haft ett utåtriktat program där vi gick igenom katalogen, att det blev en succé eftersom 22 personer deltog och att efter genomgången sju av dem skaffade bibliotekskort och att många andra berättade att de nu visste hur man reserverade en bok. Ytligt sett verkar det här imponerande. Men vad var det egentliga avtrycket i samhället? Har vi dumpit ner där, genomfört vårt program och sen gett oss av med känslan av att vi "hjälpt" folk? Har vi kunnat arbeta tillsammans med kommuninvånarna på så sätt att vi förstår deras behov och sen satt samman ett program eller en service som motsvarar deras behov? Kan denna traditionella process läggas upp på något annat sätt eller förbättras?

En modell för serviceplanering som initierats ute i samhället

Working Together-projektet har utvecklat en ny samhällsbaserad servicemodell både inom och utom biblioteket byggd på ett långsiktigt arbete i blandade och socialt exkluderade områden: *The Community-Led Service Planning Model* (Working Together, 2008). Denna samhällsdrivna serviceplanering bygger på den traditionella biblioteksservicemodellen och erbjuder en ny metod, som sammanför bibliotekspersonalen med invånarna för att identifiera och motsvara behov i samhället. Socialt utestängda invånare är inblandade i varje steg i denna process allt från kartläggningen av behov till utvärdering. Denna öppna modell är flexibel och kan tillämpas i alla bibliotekssammanhang och i alla program och vid utvecklande av all service. Den samhällsdrivna planeringsmodellen fungerar både när det gäller socialt utestängda invånare och traditionella biblioteksnyttjare.

Genom att uppsöka platser utanför bibliotekets väggar kan bibliotekarier knyta kontakter med invånare som känner ett motstånd mot att besöka biblioteket. För att knyta de här kontakterna är det viktigt att identifiera platser där socialt utestängda invånare tycker att det känns bekvämt att mötas. Det kan vara en rad kontaktytor: lokala serviceinrättningar, köpcenter, parker och andra vanliga mötesplatser i området. Var beror på hur det ser ut i respektive område där bibliotekarien arbetar. En karta över lokala resurser (*asset map*) är ett utmärkt redskap som kan hjälpa bibliotekspersonalen att hitta och bilda sig en uppfattning om tänkbara mötesplatser som biblioteket kan utveckla inom ett speciellt område och på samma gång se vilken kapacitet och vilka klyftor som finns i området. (Working Together, 2008)

Att utveckla relationer till olika socialt utestängda invånare i området är själva basen för den samhällsdrivna planeringsmodellen. Att bygga upp goda relationer är ett väsentligt första steg och

måste fortgå genom hela serviceplaneringsprocessen, från den första bedömningen till utvärderingen. Att skapa goda relationer är nödvändigt för att kunna möta socialt utestängda invånare som inte kommer till biblioteket. Det här kan åstadkommas med olika sorters tekniker, t ex genom att knacka dörr, delta i lokala möten, mun-till-mun-metoden eller genom förmedling av tredje part.

Det är nödvändigt för bibliotekarier att knyta kontakter med olika personer i området, medan relationer med traditionella områdeskontakter, som de som arbetar med service, kan underlätta kontakten med områdets invånare. Fältbibliotekarien i Vancouver hade möten med dem som administrerade LOVE (Leave Out Violence) flera gånger för att diskutera bibliotekets behov av att prata direkt med de tonåringar som kom till LOVEs drop in-träffar. Det var viktigt för LOVEs administratörer att förstå och acceptera bibliotekariens mål, som var att lära känna tonåringarna inom LOVE och ta reda på vad de skulle vilja ha biblioteket till, innan de inbjöd henne till ett möte med ungdomarna.

Man bygger upp goda relationer genom att utveckla förtroende och ömsesidig respekt. När bibliotekspersonal går ut i samhället och möter socialt utestängda människor är det viktigt att förstå den historiska kontext av misstro som en del känner gentemot representanter från offentliga institutioner. Den misstron beror ofta på tidigare negativa erfarenheter av organisationer som socialtjänst, polis och/eller skola. Hursomhelst, denna misstro och maktobalans kan övervinnas om man närmar sig individerna med respekt som jämlika medlemmar i samhället och genom att aktivt engagera sig och lyssna på dem. Detta förhållningssätt skapar en positiv atmosfär för samtal. Dessa samtal är grunden för att bygga upp en relation och det sätt på vilket områdets medlemmar själva kan identifiera sina behov. Fältbibliotekarierna fann att hade väl relationen etablerats, så kunde de snabbt få höra områdets invånare ange och diskutera sina personliga och områdesbaserade behov.

Relationsskapande

Alla de fyra Working Together platserna använde olika relationsskapande tekniker, vilket kunde innefatta olika sätt att vistas där, delta i eller stötta gruppdiskussioner och vara med på möten och evenemang i området. Så tillbringade t ex fältbibliotekarien i Toronto regelbundet tid på en matdistributionscentral (Food bank), träffade och pratade med människor som utnyttjade den tjänsten, men inte biblioteket. Bibliotekarien skrev ut bibliotekskort och ordnade så att yrkesfolk i kommunen kom dit för att hjälpa människor med ekonomiska, juridiska och hälsorelaterade frågor. De kontakter bibliotekarien utvecklade knöt folk till biblioteket genom att visa bibliotekets engagemang för att möta behov hos alla områdets invånare.

Invånarna kom med idéer om behov av tjänster när starkare relationer utvecklats. För att det skall bli så måste bibliotekspersonalen förändra sin roll från expert till organisatör. Genom att bli aktiva lyssnare istället för informationsförmedlare, kunde bibliotekarierna överföra information från samhället och placera det man fått veta i ett bibliotekssammanhang. Varje område är unikt och kommer att visa på behov av service som bygger på dess unika omständigheter. Fältbibliotekarien i Halifax fick veta att en stor del av livsmedlen

vid den lokala utdelningsstället förstördes därför att folk inte visste hur man skulle laga till maten. Biblioteket - och volontärer vid utdelningsstället utvecklade en ny tjänst som svar. Personalen på matstationen började sätta på nya etiketter på maten, med bibliotekets telefonnummer så att man kunde ringa för att få recept. I Regina angav invånarna läs- och skrivförmågan som det man i första hand ville att biblioteket skulle ta sig an. Bibliotekspersonalen engagerade kontinuerligt områdets invånare för att få reda på hur biblioteket skulle kunna arbeta tillsammans med dem för att möta deras särskilda behov.

Så snart invånare upptäckt ett tänkbart serviceområde så skall de engagera sig och i samarbete med bibliotekspersonalen planera ett svar. På ett Working Together-ställe såg invånare ett behov av grundläggande datorkunskap. Istället för att följa ett standardprogram från biblioteket, arbetade fältbibliotekarien tillsammans med företrädare för gruppen för att ta reda på vad deras specifika datorbehov var. Programmet blev en hybrid av inslag från området och bibliotekstillämpningar som anpassades och ändrades allteftersom programmet framskred för att kunna möta de studerandes behov. Genom att bygga upp en arbetsgemenskap mellan bibliotekspersonal och enskilda invånare skapades en service som inte bara tagits fram gemensamt utan också genomfördes i samarbete. Den här processen låter alla röster komma fram och all kunskap utnyttjas när man utvecklar ett biblioteksbaserat program eller tjänst. Dessutom ger det invånare tillfälle att utveckla nya färdigheter, att öka kunskap och kapacitet i området och skapa en långsiktighet med sin bas i området.

Utvärdering

Sista steget i samhällsdriven serviceplanering är utvärdering. Det kan innefatta traditionella utvärderingsmetoder och samtidigt ge möjlighet till företrädare för området att diskutera hur man uppfattat och upplevt processen. Ett sådant kvalitativt sätt ger alla som deltog i processen en möjlighet att få säga sitt om vad som fungerade eller inte och om deras behov, så som de definierat dem, hade tillgodosetts på ett bra sätt. Dessutom ger samhällsdriven utvärdering genom dialog med deltagarna ett sammanhang som gör att man kan förstå hur invånare tycker att man skall mäta framgång och hur återkopplingen skall tolkas.

Utvärdering är en ständigt pågående process i denna planering. Aktuell målgrupp utvärderade fortlopande hur servicen utvecklades i varje steg i planeringsprocessen vilket gjorde att den samhällsdrivna processen fungerade.

Slutsatser

Hur kan vi göra folkbiblioteken till de socialt integrerande institutioner som vi vill att de ska vara? Den samhällsdrivna serviceplaneringsmodellen ger biblioteken en hållbar strategi att arbeta med områden och invånare med dålig service. Detta tillvägagångssätt, som arbetar med individer som brukar vara icke-användare och socialt exkluderade samhällsmedborgare, ökar relevans och kvalitet i bibliotekets tjänster. De många framgångar som Working Together-projektet haft, visar att bibliotek framgångsrikt kan genomföra denna modell för att öka och förbättra delaktighet och vägleda bibliotekarier så att våra institutioner kan uppnå sina sociala mål, ideal, och sin potential.

Övers. Lennart Wettmark

[This article was originally published in the March/April, 2011 (Volume 50, NO. 2) issue of "Public Libraries" the journal of the Public Library Association, a division of the American Library Association. Used with permission.]

Artikeln bygger på "Community-Led Libraries: Working Together With Your Community," preconference session, Canadian Library Association (CLA) National Conference and Tradeshow, Vancouver, British Columbia, May 21, 2008.

Kenneth Williment är Community Development Manager vid Halifax Public Libraries. I originalartikeln i Public Libraries finns två tabeller med planeringsmodeller som utelämnats här. Originalartikeln finns på: <http://www.publiclibrariesonline.org/> med titeln It takes a community to create a library

Referenser

Darla Muzzerall et al., "Community Development Librarians: Starting Out," Feliciter 51, no. 6 (2005): 265–67.

Brian Campbell, "'In' vs. 'With' the Community: Using a Community Approach to Public Library Services," Feliciter 51, no. 6 (2005): 271–73.

John Pateman, "Public Libraries and Social Class" (Public Library Policy and Social Exclusion Working Paper No. 3, Department of Information Management, Leeds Metropolitan University, Leeds, U.K., 1999);

David Muddiman et al., "Open to All? The Public Library and Social Exclusion—Volume 1: Overview and Conclusions" (Resource Library and Information Commission Research Report 86, The Council for Museums, Archives and Libraries, West Yorkshire, U.K., 2000);

John Pateman, "Developing a Needs Based Library Service," Information for Social Change 26 (2007–08): 8–28;

Kerri Wilson and Briony Birdi, "The Right 'Man' for the Job? The Role of Empathy in Community Librarianship" (project report, Arts and Humanities Research Council, University of Sheffield, U.K., 2008), accessed Feb. 24, 2011.

Jon Krosnick, "Survey Research," Annual Review of Psychology 50, no. 1. (2009): 537–67.

Caroline Wavell et al., "Impact Evaluation of Museums, Archives and Libraries: Available Evaluation Project" (Resource: The Council for Museums, Archives and Libraries, Robert Gordon University, Aberdeen, Scotland, 2002), accessed Feb. 24, 2011.

Working Together Project, Community-Led Libraries Toolkit (Vancouver: 2008), accessed Feb. 24, 2011, .

Läs mer på bloggen Social Justice Librarian, med Ken Williment som redaktör:

"SJL is a multi-author blog for news, analysis, musings, ponderings, and the occasional snark related to social justice and human rights in librarianship.

This blog is intended to spur discussion, particularly among those of us who became librarians (or archivists – shout out to the archivists!) with goals of promoting democracy, access to information, intellectual freedom, and increased equity in society. Most of the content will be Canadian or US American, because that's where we study, live and work.

Each author speaks only for her/his/hir-self, not for our employers or for the SJL collective, of course."

Social Justice Librarian

JUNE 8, 2011

Community-Led and CLA 2011

Vancouver, Toronto, Edmonton, Regina and Halifax Public Libraries recently presented a session at the Canadian Library Association Conference titled *Approaches to Community-Led Work: Library Systems From Across Canada*. Presenters from each library system discussed both the successes each system has had with this approach, and how they have/or currently are addressing challenges as they arise.

The panellists discussed community-led approaches as additional skills which do not necessarily replace traditional approaches, but provide library staff with the opportunity to build additional skills which can be used when working with community (I believe a key role for public libraries). In addition, community-led library service planning is an approach which can be used with all community members. This is an inclusionary, not an exclusionary approach to developing services *with and within* community.

It was quite striking to see that although each library system has begun to adapt

Recent Posts

- Community-Led and CLA 2011
- BMJ article about the CIHR trials policy disappearance
- Niceness, Helpfulness & Ethics: Feedback edition
- Details: TCPS-2 vs the CIHR trials policy of 2010
- Community-Led Service Planning

Category Cloud

archives censorship
community development
copyright digitization
ethics funding gender
government
government information
Health
inclusion/exclusion

<http://sjlibrarian.wordpress.com/>

bis frågar Alireza Afshari på Stadsbiblioteket

Det går väl knappast att bli annat än nedslagen över nyheten att Kronobergshäktets bibliotek skall stänga ner. Både BBL och LO-tidningen vittnar om vilken betydelse detta bibliotek har haft för de intagna på häktet. Biblioteket, som har haft en omvittnat framgångsrik verksamhet under två decennier, skall klara sig på 40.000 kronor i anslag till årets slut.

Jag ställde några frågor om biblioteket till Alireza Afshari, chef för den uppsökande verksamheten på Stockholm Stadsbibliotek, för att höra vad han har att berätta om bibliotekets framtid.

Varför sker detta?

I höst påbörjar Häktet Kronoberg en ROT-renovering av sina befintliga lokaler. Konsekvenserna härav är neddragningar av antalet klienter och därmed en minskad efterfrågan av bibliotekstjänster.

Vad kommer hända med biblioteket i Kronobergshäktet nu?

Enligt den muntliga överenskommelsen mellan Stockholms stadsbibliotek, handläggaren från Regionkontoret och häktet avtalat i december 2010 ska Stockholms stadsbibliotek leverera biblioteksverksamhet i full skala fram till juli 2011. För närvarande finns 300 platser, utav 30 arrestplatser, på häktet. Efter 1 juli har vi i princip ingen verksamhet på häktet. Förhoppningsvis skriver vi avtal med 0,4 eller i bästa fall 0,5 tjänst efter årsskiftet. För närvarande är biblioteket bemannat med 1,32 tjänst. För att hålla kontinuiteten under resten av året, dvs. efter 1 juli, har jag lovat Kronoberghäktet att under övergångsperioden hjälpa till med:

1) köpa in böcker på arabiska och ryska för ca 20 tkr (pengar finns kvar från årets budget)

2) skicka en del av pocketböckerna som vi får tillbaka från arbetsplatsutlåning till häktet

Allt annat som vi inte köpt in med Kriminalvårdens medel skickas tillbaka till Stockholms stadsbibliotek. Det som är sorgligt är att utländska böcker, där största behovet finns, skickas tillbaka.

Jag och chefen på Kronoberg har hela tiden försökt att rädda biblioteket. Ett misslyckat försök, tyvärr!

Vi fortsätter samtala om biblioteksverksamhet och eventuellt ett nytt avtal i höst.

Vad har biblioteket och dess personal har betydelse för de inlagda?

Personalens betydelse är ovärderlig. Det behövs åratals arbete inom kriminalvården, god bokkännedom, hög social kompetens mm för att arbeta professionellt på bibliotek inom kriminalvården. Jag har praktiserat själv på häktesbibliotek och sett hur stora och på ytan tuffa grabbar väntar med spänning bakom galler och bom på bokvagnen och bibliotekarien för att låna eller beställa medier. Det finns ingen verksamhet inom biblioteksvärlden som är så tacksam och som kan konkurrera med biblioteksverksamhet inom kriminalvården. Jag befärar att självmordsbenägna och språklösa klienter gör dumma saker för att skada sig själva när de inte har någon bok eller andra medier för att åtminstone fördriva tiden eller låta tankarna ta andra vägar.

Vad är kriminalvårdens riktlinjer angående bibliotek?

Det finns bara rekommendationer.

Kan du se någon lösning eller önskvärd utveckling?

Önskvärd utveckling är att ha bemannade bibliotek på alla häkten. Det är stor skillnad mellan ett häkte och ett fängelse. I ett häkte kan den intagne vara inlåst nästan dygnet runt och i månader innan han får sin dom. I ett fängelse har man andra möjligheter för att kommunicera med omvärlden.

Jag ser tyvärr ingen lösning, bollen ligger hos kriminalvården. Min förhoppning är att kriminalvården satsar lika mycket på den mjuka delen av sin verksamhet, dvs VÅRDEN, som på den hårda delen, dvs SÄKERHETEN. Ett välfungerande bibliotek ökar säkerheten, minskar arbetsbördan för personalen och skapar förhoppningsvis en bättre värld för oss alla!

Tobias Willstedt frågade

med 30.000 lån per år stänger!

bis frågar Maggi Stenström på Kronobergshäktets bibliotek

Vill du berätta kort om dina arbetsuppgifter på biblioteket?

Vi är 2 bibliotekarier, 1,3 tjänst. De intagna får av säkerhetsskäl inte besöka biblioteket. Vi besöker dem med bokvagn 1 gång i veckan. Då försöker vi ha med så mycket som möjligt av intresse. Nya böcker, verklighetsskildringar, spännande, lättläst, filosofi, historia, poesi m.m. Ena sidan av bokvagnen fylls med böcker på olika språk. Vi har över 30 olika språk på biblioteket som vi lånar från internationella biblioteket. Regelbundet byter vi dessa depositioner för att ha nytt att erbjuda. De intagna sitter ofta länge isolerade. Många förstår varken svenska eller engelska. Av det skälet har vi dessutom tidskrifter på många olika språk. Vi skickar och hämtar böcker från stadsbiblioteket 2 ggr i veckan. Ca 30 000 utlån har vi på ett år. Häktet har 300 platser och ca 8 000 personer passerar här på ett år.

Vad har biblioteket och dess personal för betydelse för de intagna?
Några särskilt minnesvärda händelser?

För många är biblioteket det viktigaste som händer under veckan. Utan böcker och tidskrifter återstår tv-tittande. Det är många som tröttnar på det sällskapet efter några veckor. Ryssar, lithauer, araber har svårt att förstå vad som sägs på Tvn. Bibliotekarierna är viktiga personer. Vi kommer utifrån, har inga uniformer, låser inte in, lyssnar på vad dom har att säga eller önska sig. En liten gnutta av deras människovärde kanske upprätthålls.

Kan du se någon lösning på situationen, eller önskvärd utveckling?

Önskvärd utveckling är att kriminalvården lagstadgar att de intagna ska ha samma rättigheter som andra till information, förströelse, inhämta kunskaper, utvecklas och växa som människor. Nu finns det bara föreskrifter om allt detta. Det står varje kriminalvårdschef fritt att ta bort biblioteksverksamheten när det råder brist på pengar.

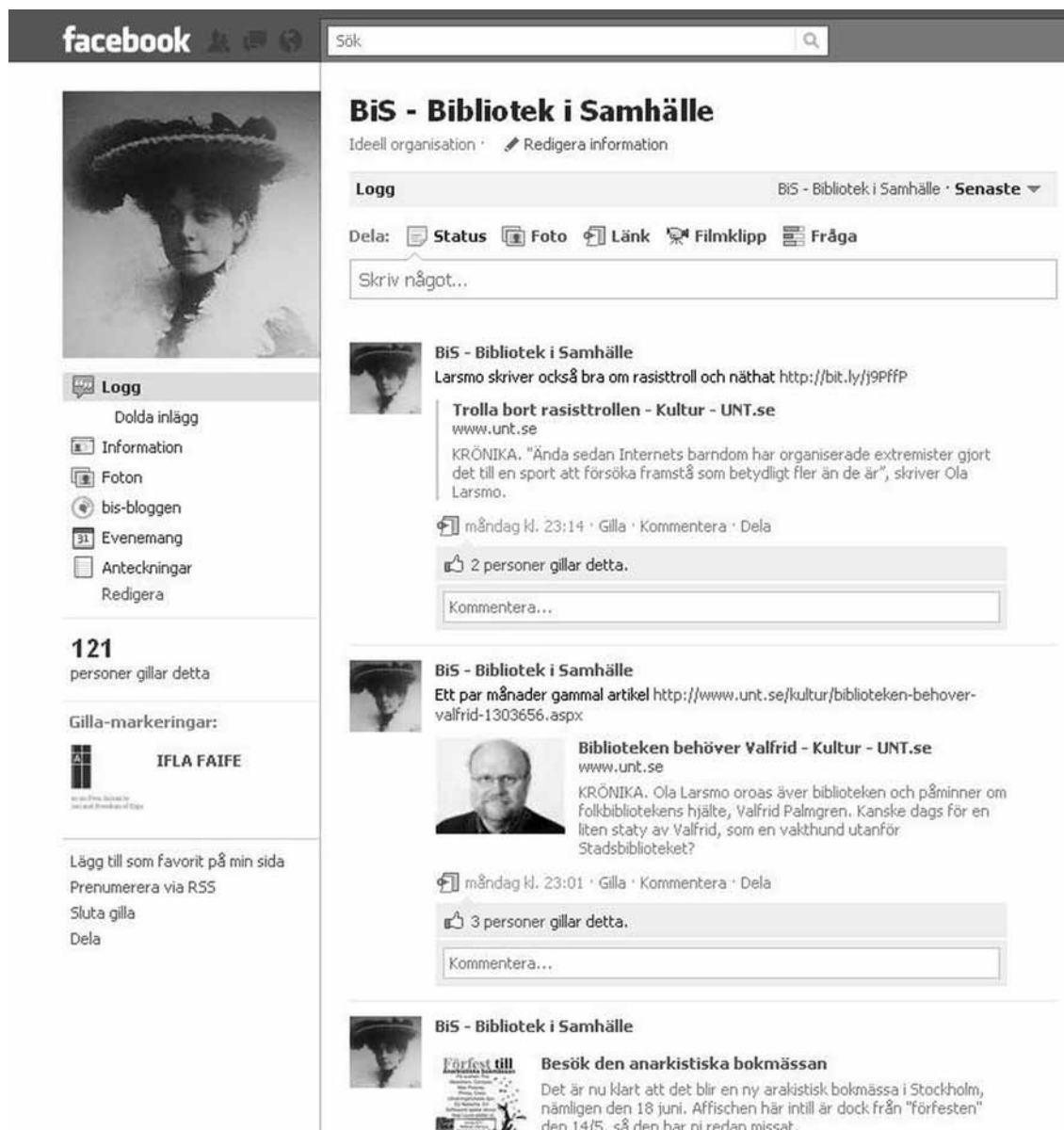
Vad tänker du om bibliotekens uppsökande verksamhet i allmänhet och häktesbibliotek i synnerhet, i ett längre framtida perspektiv?

Tyvärr ser det mörkt ut runtomkring. Den uppsökande verksamhet som vi bedrev på 70-talet och framåt anses inte längre som en samhällsekonomisk vinst. Vi ville att alla skulle ha tillgång till kultur, kunskap, information m.m. oavsett vilken bakgrund du hade. Nu känns det mera som om att kan du inte betala ska du inte heller få något. Allt räknas i pengar.

Även inom biblioteken tänker man nog så. Många av de häktade har faktiskt inte kommit i kontakt vare sig med bibliotek eller böcker. Vi kan se att många känner sig stolta och växer en smula när dom fått möjligheten att läsa och att dom faktiskt klarar av det!

Johanna Dalmalm frågade

BiS nu på Facebook - med Valfrid Palmgren som profilbild. Varför? - undrar några.

facebook Sök

BiS - Bibliotek i Samhälle
Ideell organisation · Redigera information

Logg BiS - Bibliotek i Samhälle · Senaste ▾

Dela: Status Foto Länk Filmklipp Fråga

Skriv något...

Logg
Dolda inlägg
Information
Foton
bis-bloggen
Evenemang
Anteckningar
Redigera

121
personer gillar detta

Gilla-markeringar:
IFLA FAIFE

Lägg till som favorit på min sida
Prenumerera via RSS
Sluta gilla
Dela

BiS - Bibliotek i Samhälle
Larsmo skriver också bra om rasisttroll och näthat <http://bit.ly/j9PffP>

Trolla bort rasisttrollen - Kultur - UNT.se
www.unt.se
KRÖNIKA. "Ända sedan Internets barndom har organiserade extremister gjort det till en sport att försöka framstå som betydligt fler än de är", skriver Ola Larsmo.
måndag kl. 23:14 · Gilla · Kommentera · Dela
2 personer gillar detta.
Kommentera...

BiS - Bibliotek i Samhälle
Ett par månader gammal artikel <http://www.unt.se/kultur/biblioteken-behover-valfrid-1303656.aspx>

Biblioteken behöver Valfrid - Kultur - UNT.se
www.unt.se
KRÖNIKA. Ola Larsmo oroas över biblioteken och påminner om folkbibliotekens hjälte, Valfrid Palmgren. Kanske dags för en liten staty av Valfrid, som en vakthund utanför Stadsbiblioteket?
måndag kl. 23:01 · Gilla · Kommentera · Dela
3 personer gillar detta.
Kommentera...

BiS - Bibliotek i Samhälle
Förfest till
Besök den anarkistiska bokmässan
Det är nu klart att det blir en ny anarkistisk bokmässa i Stockholm, nämligen den 18 juni. Affischen här intill är dock från "förfesten" den 14/5, så den har ni redan missat.

Gilla www.facebook.com/foreningenbis!

Biblioteken behöver Valfrid

Ola Larsmo

Huru många gånger skola vi behöva påminna om Valfrid Palmgren?

För snart tjugo år sedan, under pågående nittiotalskris, spred sig biblioteksdöden över landet. Men det var ändå en stad som utmärkte sig: det borgerligt styrda Uppsala. Jag törs påstå att Uppsala under några år på den här punkten blev ökänt landet över i sin marknadsiver.

Jag hoppas att det inte är dags igen. Men behöver inte lyssna längre med örat mot det tunna kulturpolitiska markskiktet i Uppsala förrän man hör ett underligt eko. Det låter lite som ”konkurrensutsätta”. Det rycker nämligen åter lite i de delar av svensk höger som av någon anledning inte kan låta biblioteken vara i fred. Nu är moderaterna nya. Men på en punkt är de gamla. De har fortfarande mycket svårt att acceptera tanken på folkbibliotek där boklånen är gratis och att det är staden (eller staten) som skall ansvara för och driva dem på professionell basis. Moderatstyrda Nacka är just nu testkommun för privatiseringar – igen. Och jag tänker: problemet med de nya moderaterna på den här punkten är inte att de är gamla, utan att de helt enkelt inte är tillräckligt gamla.

Alltså är det åter dags att påminna om folkbibliotekens hjälte Valfrid Palmgren. Det har gjorts många gånger, men det är ruskigt vad fort folk glömmer bort henne igen. Bara det ser ut som en tanke.

Valfrid Palmgren (1877–1967) var på flera vis en pionjär. En av de första kvinnorna som doktorerade vid Uppsala universitet, vilket hon gjorde 1905.

(Hon figurerar för övrigt i Lasse Erikssons bok om släktingen Gerda.) Hon var också politiskt aktiv i den tidens konservativa kretsar och satt i Stockholms stadsfullmäktige. Men det är som det moderna folkbibliotekets skapare som hon blivit känd.

Johan Svedjedal berättar historien på några sidor i Bokens Samhälle (1993). 1907 reste hon till USA just för att studera dess folkbibliotek och kom hem med ett knippe idéer. Hon utsågs till utredare av biblioteksfrågan och levererade 1911 den epokgörande utredningen ”Förslag ang. de åtgärder, som från statens sida böra vidtagas för främjande af det allmänna biblioteksväsendet i Sverige”. Som Svedjedal konstaterar: ”aldrig har så många bibliotek haft

att tacka en utredare för så många reformer”. Palmgren vände sig mot de kommersiella lånebiblioteken och slog fast att boklån skulle vara gratis. Liksom

att det skulle råda ett centralt urval av kvalitet – ett råd skulle se till att den ”goda litteraturen” fanns tillgänglig. Bibliotekarier skulle få utbildning (det blev av först senare). Och, inte minst: det var staten som hade ansvaret för att allt detta skulle fungera.

Palmgren hörde till den tidens konservativa för vilka ”folkbildning” var något avgörande. Och det är fascinerande att ser hur sena tiders svensk höger på punkt efter punkt velat montera ned just det som var hennes, och därmed högerens, kanske viktigaste bidrag till svensk kulturpolitik. Jag föreslår ödmjukt en liten staty av Valfrid utanför Uppsala stadsbibliotek. Som ett slags vakthund mot den politiska minnesförlustens härjningar.

Ursprungligen publicerad i UNT 4 april 2011

Valfrid Palmgren – en pionjär att hedra

Lena Lundgren

Den 4 december 1911 öppnades Stockholms barn- och ungdomsbibliotek i en tvårumslägenhet på Drottninggatan 65 2 tr. Det var det första barnbiblioteket i Sverige och initiativtagare var Valfrid Palmgren, dotter till Edvard Palmgren, reformpedagog och grundare av Palmgrenska samskolan. Det var den första skolan i Sverige som hade samundervisning för flickor och pojkar. Valfrid Palmgren doktorerade i franska och anställdes på KB. 1909 gjorde hon en resa till USA för att studera ”public libraries” och imponerades av verksamheten, särskilt barnavdelningarna. När hon kom hem skrev hon två skrifter, *Bibliotek och folkuppföstran*, som är en resebeskrivning, och *Biblioteket – en ljushärd*, snarast en pamflett för folkbiblioteket. 1911 fick hon i uppdrag att göra en statlig folkbiblioteksutredning.

Valfrid Palmgren bildade en förening som drev Stockholms barn- och ungdomsbibliotek, och hon arbetade sedan hårt för att Stockholm skulle få ett stadsbibliotek efter amerikanskt mönster. Barnbiblioteket var mycket välbesökt av barn i alla åldrar men stängdes 1927 inför öppnandet av Stadsbiblioteket, där barnavdelningen blev en direkt uppföljare. Valfrid Palmgren hade en syn på barnbiblioteket som är förvånansvärt modern: Det var öppet för barn från alla samhällsklasser, barnen hade fri tillgång till böckerna, berättande och sagostunder ingick i verksamheten, stöd till barnen i deras skolarbete var en viktig insats, miljön skulle vara vacker och trivsamt och personalen skulle vara besjälad av sin uppgift.

Även om Stockholms barn- och ungdomsbibliotek skapades med helt andra förutsättningar i ett helt annat samhälle med ännu större sociala skillnader än dagens, hade det en inriktning som fortfarande styr en god barnbiblioteksverksamhet. Förhoppningsvis kommer öppnandet av biblioteket att uppmärksammas och firas i december och förhoppningsvis kommer Valfrid Palmgren så småningom att få sin biografi skriven. Och förhoppningsvis kommer de borgerliga partierna att inse det kloka och framsynta i Valfrid Palmgrens bibliotekssyn!

Att BiS lyft fram Valfrid Palmgren som idol och ”chefsäideolog” har väckt kommentarer, hon var ju inte socialist. Men just i detta avseende är BiS en liberal förening - goda biblioteksäideologer uppskattas, även om de partipolitiskt är på en annan kant.

Valfrid Palmgren hade stor betydelse för det moderna folkbibliotekets framväxt i Sverige. Hon var filosofie doktor, aktiv i Heimdal och under en period stadsfullmäktigeledamot i Stockholm för ett av de konservativa partierna. Som ung amanuens vid Kungliga biblioteket insåg Valfrid Palmgren de dåvarande folkbibliotekens stora brister och stagnation. 1907 fick hon möjlighet att göra en stipendieresa för att studera ”public libraries” i USA. Hon blev helt överväldigad. ”Jag kom, jag såg, jag besegrades” sammanfattade hon själv sina upplevelser många år senare. Valfrid Palmgren skrev flera entusiastiska rapporter, väl värda att läsas än idag. Det mesta av detta sekels debatt och utveckling inom folkbiblioteksvärlden finns formulerat av Valfrid Palmgren och många av de goda idéer hon förmedlade är ännu inte förverkligade.

Det som mest imponerade på henne i USA var de resurser som satsades på bibliotek, den genomtänkta målsättningen, systemet med öppna hyllor, den bibliotekstekniska utvecklingen och sist men inte minst biblioteksverksamheten för barn och ungdom. Vad hon såg som avgörande för de amerikanska bibliotekens framgång var för det första att de var offentligt finansierade, ”folkets egendom”. Även om byggnaderna ofta tillkom genom donationer, stod kommunen alltid för driften. Det andra villkoret var att dessa ”allmänna bibliotek”, som var den svenska term hon föredrog, ”äro avsedda för alla samhällsklasser och alla åldrar, kort sagt, de äro avsedda för alla samhällsmedlemmar utan åtskillnad och äro i det avseendet det vackraste uttryck för sann demokrati, som tänkas kan. Något dylikt känner man ju ej i vårt land, knappast i Europa.” ... ”Om någonsin alla ett samhälles medlemmar, oberoende av samhällsställning och andra intressen, kunna samlas om någon institution, så borde det vara biblioteket ... I föreningar av olika slag splittras människorna av olika åsikter ... I böckernas värld, bibliotekets, äro de alla lika ; för var och en av dem finns vad han önskar, och de skarpaste antagonister kunna utan att störa varandra sitta vid sida tillfredsställa var och en sin smak”.

Sammanfattningsvis konstaterade Valfrid Palmgren att de amerikanska bibliotekens målsättning var att fostra goda

bis #2 2011

Varför Valfrid?

Ingrid Atlestam

samhällsmedborgare, ty ”den som har kunskaper kan bli Amerikas president”.

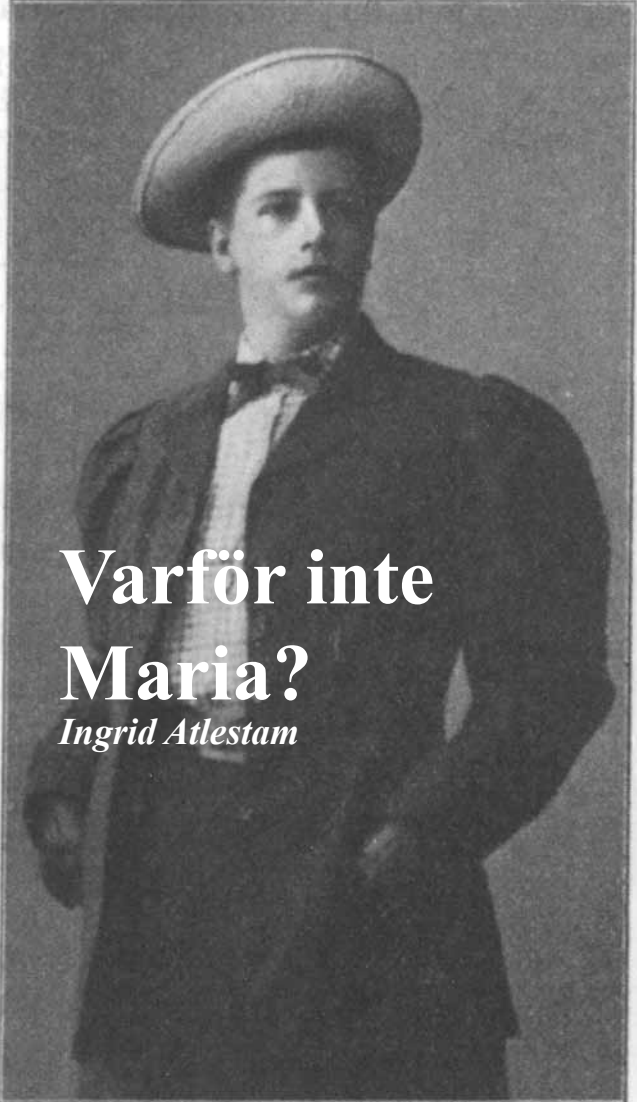
De enorma satsningar som gjordes på folkbibliotek i USA, hade delvis sin grund i behovet av att integrera alla invandrare som kom i hundratusental från framförallt Europa. Tron på biblioteket, som en garanti för allas möjligheter att anpassa sig i det amerikanska samhället istället för att omstörta det, var stark, såväl bland konservativa donatorer som bland radikalare politiker. Både i England och USA var det alltsedan mitten av 1800-talet möjligt för kommunerna att ta ut en speciell biblioteksskatt.

Valfrid Palmgrens rapport från USA fick stor genomslagskraft och spridning. Den översattes till flera språk. Med denna som merit fick hon uppdraget att utreda folkbiblioteksfrågan i Sverige. Hennes förslag antogs med några få ändringar av 1912 års riksdag. Hon fick inte gehör för sin benämning allmänna bibliotek, som dock har anammats i Finland. Kritikerna menade att beteckningen folkbibliotek var den lämpliga även för denna nygamla institution. Valfrid Palmgren ville komma bort från den underkaststämpel som hon bedömde att förstavelsen folk stod för, då hon ansåg det vara viktigt att biblioteken användes även av medel- och överklassen. Det skulle dock visa sig att det målet uppnåddes väl så småningom trots benämningen folkbibliotek.

Bengt Göransson lyfter ibland fram de gamla riktigt konservativa, till skillnad från de nu dominerande nyliberalerna, som ”själsfränder” när det gäller kulturpolitik, eftersom även de insett att kulturpolitik måste innefatta ett stort samhälleligt stöd. Säkerligen räknar han Valfrid Palmgren till en av dessa kloka kulturpolitiker. En annan fråga är givetvis vilket samhälle hon ville fostra goda medborgare till!?

Valfrid Palmgren, 1910. Bild från Stockholmskällan www.stockholmskallan.se

Varför inte Maria?

Ingrid Atlestam

Valfrid Palmgren verkade i Stockholm, var filosofie doktor, gift med en professor, jobbade på KB, hade alltså en bakgrund och en position som gav henne en viss status och möjlighet att påverka och bli lyssnad på. Vad hade hon inte kunnat åstadkomma om hon dessutom varit karl?

Maria Larsen var också en drivande biblioteks- och folkbildningsideolog, men kom från fattiga förhållanden, verkade inte i Kungliga huvudstaden utan i Göteborg, var ogift och fick aldrig chansen att studera.

Det var tack vare kontakt med Ellen Key som hon lyckades få sitt drömjobb som föreståndarinna, först på Redbergslids bibliotek, landets första kommunala biblioteksfilial 1902, och sedan på Dicksonska folkbiblioteket 1905. Då en "riktig" bibliotekarie anställdes 1932 blev hon omplacerad och åsidosatt.

I Dicksonska jubileumsskrift 1922 formulerar hon följande biblioteksvision och har det egentligen i princip sagts så mycket nytt om bibliotek sedan dess:

"Man har sagt att biblioteken äro de vuxnes skola - i skolan förvärvar man läskunnighet - men den bevaras och underhålles i biblioteken. De äro träningsbanor för vår intelligens, dit vi går för att studera, dit vi gå om vi vilja ha någon praktisk upplysning, vare sig det gäller en lagfråga eller ett sätt att halvsula skor. Alla frågor - såvitt det står i mänsklig förmåga - skall ett bibliotek giva svar på. Därför får man tillse, att inga luckor uppkomma i ett biblioteks olika avdelningar och att varje avdelning motsvarar tidens krav. Ej heller får i folkbibliotek litteratur kvarstå, som är missvisande, såsom en del föråldrade lagsamlingar och gamla upplagor. Bibliotekarien bör alltid följa med i tidens frågor och skall veta vilken litteratur, som behandlar dem - men han får sällan själv studera eller fördjupa sig i böckerna, ty det strömmar nya till allt jämt, hans

påpasslighet måste jämt stå på helspänn.

Gent emot publiken måste han stå till reds med upplysningar - icke direkt, ty han är dock ej någon ”fråga mig om allting”, men med litteraturanvisningar och han måste känna till sitt bibliotek så väl, att han har en huvudkatalog i sin hjärna, ordning och systematiseringsförmåga fordras även.

Biblioteket står öppet för barnen, som i otaliga skaror strömma dit och öppnar för dem sagans underbara värld, det står till tjänst för de studerande, som vilja ha stoff för en kria eller ett föredrag, folkbildare, föreläsare ha där sin materialgård. Genom sina väl försedda skönlitterära avdelningar med såväl äldre som yngre litteratur lämnar det förströelse åt såväl äldre som yngre. Man kan fördjupa sig i vårt lands rika litteratur, som fått ålderns patina över sig, man kan se vad dagens diktare har att säga. Man kan, då man trött kommer från dagens arbete, gå in och få en tidskrift eller man tager hem en rolig bok efter sitt kynne.

Man kan söka gångna tiders kultur, man kan se hur tiderna växla och man erfar hur revolutionerna ha uppstått, vi kunna färdas med upptäckarglädje till främmande länder, vi kunna följa människoanden i dess spekulationer över liv och död och evighet, vi kunna finna naturföreteelsernas mysterier avslöjade. För snillets ljus, för mänsklig verksamhet dröja vi i vördnad, bokens ord viskar så tyst i vårt öra, vi måste vara stilla inför oss själva, vi måste ha ro och stillhet omkring oss, då läslampan kastar sitt ljus över bokens blad.

Böckerna äro så försynta, där de stå slutna i rader, de tala först till våra sinnen, då vi kalla på dem, de pocka icke på gehör, men de viska så många visdomsord i vårt öra, de giva oss uppbyggelse, de förströ oss, när vi äro missmodiga. När man kommer in i British Museums stora läsesal (världens största bibliotek i London), en stor kupolsal, gripes man av vördnad, det är så ljudlöst stilla, och här arbeta tusen hjärnor, och tiga i stillhet alla de andens skatter, som människohjärnan

tänkt, sagt och skrivit, det är så tyst i hjärnans verkstad, betingelserna för allt vetande.

Av vördnad blottar man sitt huvud, då man inträder i en kyrka - ett tempel, som människorna rest som ett uttryck för sitt sublimaste känsloliv - med samma vördnad närma vi oss ej ett bibliotek, ty det har något av alldagens liv över sig - i synnerhet om tidningsdrakarna skymma individerna - men av vördnad bör man även här blotta sitt huvud, ty mer - än i ett trossamfund - ligga här alster, som uppstått av inspirationens glöd, av intelligensens möda och i känslors olika förtoningar. Det fordras blott att man tager en bok i sin hand, slår upp den och den talar till oss. Genom sekler kan en bok viska något till oss och vi finna ett gensvar i vårt inre. Så generellt är människans tanke- och känsloliv.

Tränga vi igenom tingens yta och se vad ett bibliotek innerst är - så är det vården av livets och mänsklighetens dyraste skatter - allas vår egendom.

Vi kunna hänföras av en talares ord eller en skådespelares sanna återgivande av en mänsklig karaktär, eller musikens toner kan stämma oss till harmoni eller höja oss till ett sublimt känsloliv, allt verkar för stunden och försvinner i minnets hav, - men boken är tyst och tiger till vi själva låta den tala - då har den mycket större räckvidd, den talar till oss genom sekler och siktar framåt till kommande generationer, dess tankar kunna ligga begravda, men kunna uppstå i förnyade gestalter och påverka tusende och tusende för att föra mänskligheten framåt till nya mål.

Med Geijers ord vill jag sluta denna lilla resumé:

Det bästa åt folket

eller uttytt

Den bästa litteraturen till alla!

Mer att läsa om Maria Larsen finns bland annat iboken Männens bibliotek - en kvinnosak och i Fullbokat - Folkbibliotekens historia i Göteborg 1862 - 1997.

Project: the history and impact of progressive library organizations

Al Kagan besökte i maj 2010 Sverige och BiS som en del i sitt arbete med att skriva den progressiva biblioteksrörelsens historia från 1960-talet och framåt. bis ställde några nyfikna frågor:

What is the aim of your project?

I am documenting the recent history and impact of progressive library organizations in the US, UK, Sweden, Germany, Austria, and South Africa. Activists in these countries developed the most impressive alternative organizations from the 1960s to the present, except for the South African organization which was disbanded in 2000. Most of these organizations are independent, but some of them have status or formalized relationships with their national professional bodies.

What is your own background?

I am the African Studies Bibliographer at the University of Illinois at Urbana/Champaign in the US. I have worked with the Social Responsibilities Round Table (SRRT) of the American Library Association for 30 years, and served 10 years as its representative on the ALA Council (governing body). I am a long-time member of the Progressive Librarians Guild (PLG), and was a member of South Africa's Library and Information Workers Organization (LIWO). I also convened a Social Responsibilities Discussion Group within the International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). I chaired the first meeting of "Progressive Librarians Around the World" in Washington, DC in 1998 and attended the second and last meeting of that nature in Vienna in 2000.

How are you doing the research?

I have interviewed key librarians from the several organizations, consulted and gathered considerable archival materials, and of course, I am reading published articles and books. Further, I have discovered that Google Translate is remarkably effective in translating

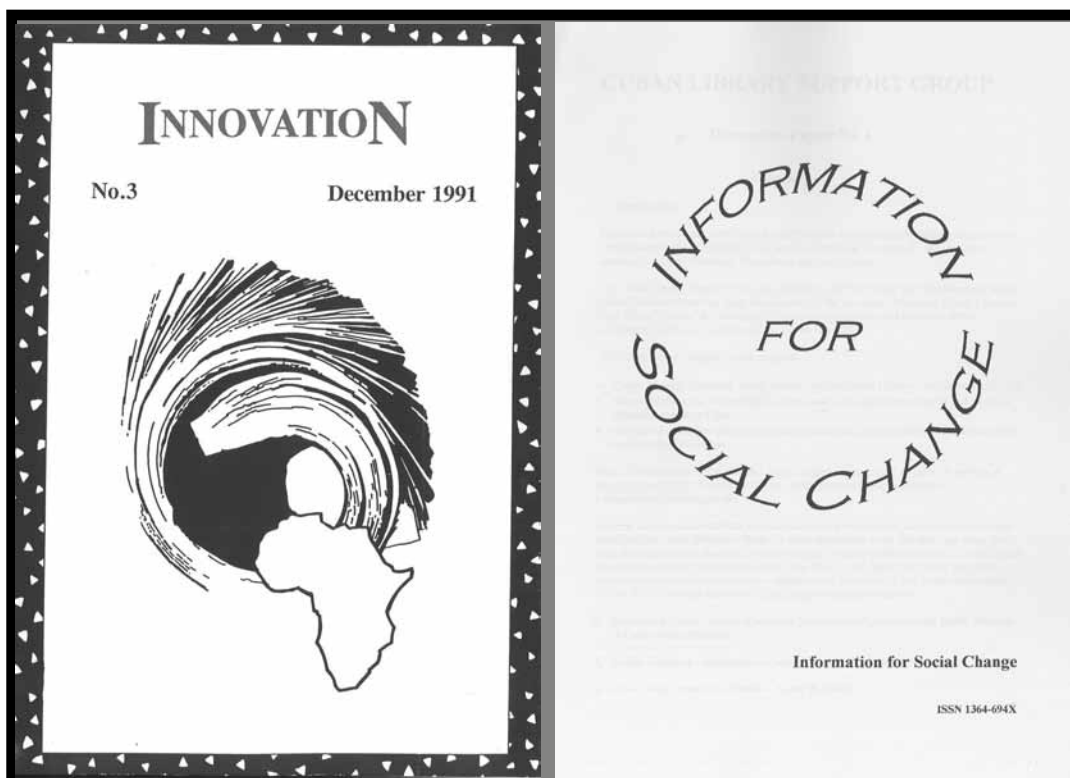
BiS articles into mostly intelligible English, at least enough to understand the main points. Of course, it helps a lot to have a general understanding of the issues before using automatic translation.

What have you accomplished so far, and when do you expect to publish it?

I have good written drafts of the chapters on LIWO and BiS, and I am currently working on the chapter for the UK's Information for Social Change (ISC). According to my book contract with McFarland, I am supposed to finish by the end of the summer, but it is going to take considerably longer than I originally expected. Perhaps I need another year to finish up. It depends very much on my university job, and how current reorganization of our library affects my workload.

Can you reflect on what you have experienced so far?

It has been extremely enjoyable to travel and interview people in the various countries. Of course, I have met many of these people

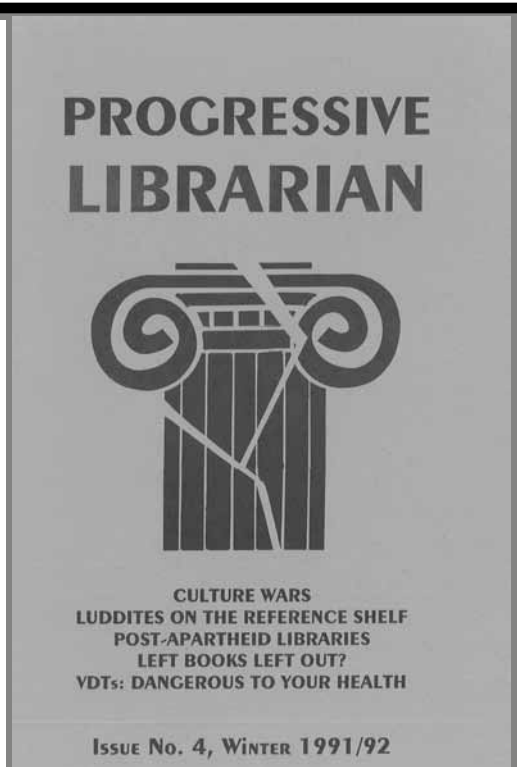
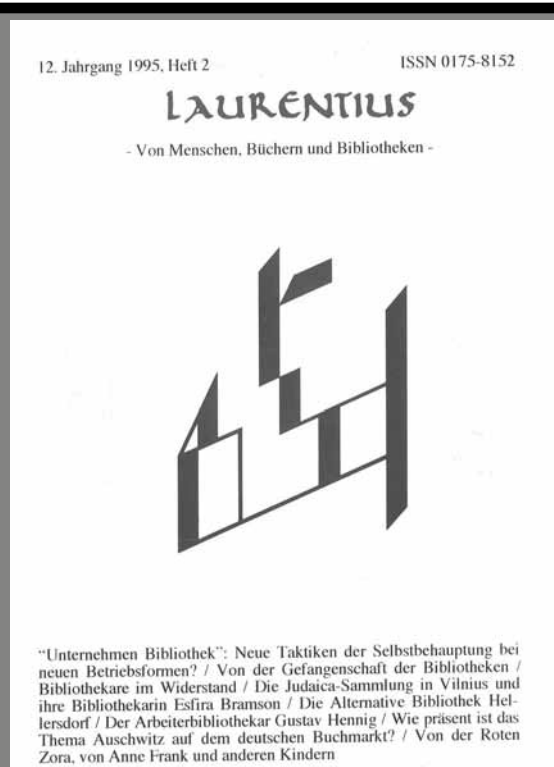

*Al Kagan interviewar
Ingrid Attestam*

before, but it has been great to get to know them a little better, and to meet others for the first time. It is wonderful to meet and spend time with people who share a deep political commitment, and who are still trying to make the world a little bit better in the face of such a generally depressing situation in North America and Europe. I have been shown extraordinary hospitality wherever I have gone, and let me especially now thank Lennart for arranging to bring several BiS activists to his summer home where we could talk and enjoy each

other's company for a few days. I have been fortunate to be able to combine work with pleasure, and spend some extra days in each country going to historical and art museums and generally enjoying the cultures. It was also lucky that the ISC's archives happen to be in Amsterdam, and I had a wonderful trip there this spring. As for writing, it has gone slower than I expected, but I am generally happy with the result so far.

What do you hope to accomplish?

I hope that the publication of this book will not only document the past, but also serve as a stimulus for a new generation of progressive librarians to get even more involved, and to organize to maintain libraries as a public good, influence our profession to maintain progressive values, and try to push our societies in more humane directions. My research validates a political conception of librarianship as a profession, one actor among many that normally reflects societal trends, but occasionally bravely stands out as an advocate for social justice in the face of hostile forces.

Utan bibblan stannar Sverige!

Bengt Berg

Biblioteken hör till grundvalarna i ett demokratiskt samhälle. Men det är en grundval som högern vill låta näringslivet ta makten över. Nacka kommun har tagit täten i projektet att låta företag ta hand om biblioteken. Mot detta vänder sig låntagare, författare, demokratiförespråkare och förstås biblioteksfolk. Det är ett allvarligt ingrepp på den frihetliga roll som ett bibliotek skall ha i ett demokratiskt samhälle!

Folkbibliotekens verksamhet är ovärderlig. De ger oss inblick i våra egna liv och utblick mot världen genom texter i tryckt eller digital form – tillgängliga för alla, utan avgift. På biblioteket möter vi världslitteraturen, vi läser lokaltidningen eller hemlandets nyheter, vi tar del av poesiläsningar och deltar i kultur- och samhällsdebatter. På folkbiblioteken vet vi att alla är lika välkomna, barn och ungdomar, äldre och dem av oss som har en funktionsnedsättning eller talar ett minoritetsspråk. Här finns något så ovanligt som en oas där människor kan träffas utan att behöva köpa något. Vi är medborgare och medmänniskor, inte konkurrenter eller kunder som mäts efter deras lönsamhet. Och detta att vi gratis kan låna med oss böcker, musik och annat – vilket underbart system.

Men nu är våra bibliotek hotade. Att låta privata företag ta över driften av biblioteken medför en rad risker. Och sätter för oss självklara demokratiska rättigheter ur spel.

Vad händer med ett biblioteks oberoende när det drivs av ett företag vars syfte är att håva in så mycket pengar som möjligt? Hur går det med bibliotekets oberoende och opartiskhet när det är ekonomiska intressen som ligger bakom urvalet i hyllorna eller temat för månadens föreläsningsserie. I ett samhälle där vi översköljs av, impregneras med reklam och duschar i information varje dag är det viktigare än någonsin med

oberoende bibliotek där kunniga bibliotekarier kan ta fram den information och de böcker som vi letar efter. Det kan gälla en klassisk roman lika väl som dagsfärska bloggar. Vi ska inte ens behöva misstänka att det som erbjuds har valts ut för att gynna vissa kommersiella – eller politiska – intressen.

Sannolikheten är också stor att privat drivna bibliotek fokuserar på sådant som är lätt att mäta, antalet besökare eller utlån. Detta riskerar leda till likriktning och urvattning av biblioteken och förvandla vår unika folkbildningstradition till ännu en kommersiell marknadsplats. Besökssiffror och utlåningsstatistik kan vara nog så viktigt, men fångar bara in en liten del av vad som avgör om ett bibliotek är bra eller inte.

Privatiseringar av bibliotek hotar även kvaliteten genom att samarbete ersätts med konkurrens. Idag samarbetar biblioteken med varandra för att ge besökarna så bra service och utbud som möjligt. På biblioteken arbetar kunniga och intresserade människor utifrån ett medborgarperspektiv – till allas vår gemensamma nytta och glädje. Ingen bibliotekarie skulle tveka att hjälpa oss hitta det vi söker även när det inte finns på just hans eller hennes bibliotek. Men när driften av bibliotek tas över av privata företag förvandlas de andra biblioteken till konkurrenter och låntagarna reduceras till kunder.

Därför möter ”Nacka-attacken” på folkbiblioteken så starka reaktioner. Både av dem som ser sitt bibliotek som ett själens apotek och alla de som motsätter sig att ännu en hörnspelare i det demokratiska bygget säljs ut på det nyliberala marknadstorget. Låt Nacka-försöket bli ett undantag, inte ett statuerande exempel på hur man kan slå mynt av allas vår läsglädje!

Bengt Berg är ledamot i Riksdagens kulturutskott (V), men också författare och förläggare

På bibblan...

får man inte stampa av sig blötsnön på syntetfibermattan, inte får man använda leverpastejsmörgåsen som bokmärke i Varats olidliga lätthet, inte sjunga "Vildandens sång" (ens tyst) i tidningsrummet. Man får inte dansa hambo med henne i INFORMATION, man får inte släpa in Zündappen till referensavdelningen, inte låna telefon för att ringa lokalt till Nya Zeeland, inte leka Tarzan i gardenerna, inte fira guldbryllöp i personalrummet, inte dricka maskrosvin ur plastmuggar, inte spela klädpoker, inte åka rullskridsko. Inte rykta hästen får man, inte ens tapetsera om, inte låna de redan utlånade böckerna. Inte ens skriva om slutet i de sorgliga romanerna, får man – men utan boken stannar Sverige!

Bengt Berg

(dikten ursprungligen publicerad i Det omöjliga alfabetet, 1999)

Foto: Thomas Kramer Pedersen

Hänger biblioteken med i bildningskampen?

Annsofi Lindberg

Den 13 maj hade jag möjlighet att delta i ett tvärvetenskapligt symposium vid Södertörns högskola som handlade om svenska bildningstraditioner. Anders Burman och Per Sundgren som är idéhistoriker knutna till högskolan höll i seminariet, de presenterade också antologin *Bildning* utgiven på förlaget Daidalos 2010, där de samlat 24 texter om bildning. Spännvidden i antologin är minst sagt bred, från det tidiga 1800-talets värmländske biskop Carl Adolph Agardh via Ellen Key till Donald Broady och Sven-Eric Liedman. Antologin kommer att följas av en del två 2012.

Frågor om och kring begreppet bildning diskuterades ur många spännande synvinklar och perspektiv men frågan som för min del under dagen växte fram var hur bibliotekens roll i bildnings- och folkbildningsprocessen ser ut idag?

Förhållandet kring begreppet i den tidiga folkbiblioteksverksamhet en menar bl.a. **Mats Myrstener**, som också medverkade, var inriktad på bildning och läsning med fokus på vad som ansågs som ”nyttig” litteratur för biblioteksbesökarna. Här premierades nästan alltid facklitteraturen. På olika sätt genomsyrades bibliotekariens arbete av ett pedagogiskt patos att förmedla ”god bildning”, men alltid utifrån bibliotekariens och samhällets premisser.

Donald Broady som också deltog i seminariet menar att bildning kan fungera som ett redskap för att medvetandegöra personen. Bildning behöver därmed inte uppfattas som en fixerad och färdig uppsättning kunskaper och förhållningssätt. Det är ett långsiktigt utvecklingsprojekt. En genomgående röd tråd för hela seminariet var att tanken med bildning såväl förr som nu var möjligheten att utveckla mer harmoniska individer vilket i sin tur (automatiskt menade man) leder till ett bättre samhälle.

Sven –Eric Liedman menade i sin föreläsning att ännu en bit in på förra seklet ansågs kunskap i klassiska språk som latin och grekiska vara mer eller mindre ett obligatorium för den tidens bildningsideal. Idag är denna syn på bildning knappast aktuell. Däremot är det möjligt att enas om att begreppet bildning kan definieras som ”*Formandet av människan till en samhällsvarelse*” (pedagogen Ragnar Ohlsson). En liknande syn beskrivs i antologin **Bildning**. ”*Enligt en vanlig uppfattning handlar bildning varken om en utifrån pådyvlad uppfostran eller om en snäv professionsutbildning, utan snarare är det fråga om en allsidig fördjupad kultivering av hela människan*”.

Demokratin i stöpsleven

I en artikel i Dagens Nyheter från den 4 juni i år kan man läsa att

var fjärde ung svensk tycker att det vore ganska eller mycket bra om Sverige styrdes av en odemokratisk och stark ledare. Bakom undersökningen står ”World Values Survey”. En anledning till att det förhåller sig på detta sätt, tror statsvetaren **Jenny Madenstam**, är att det finns en okunskap bland många svenska ungdomar om vad demokrati och diktatur i vidare bemärkelse innebär. I artikeln framgår också att många ungdomar inte får någon djupare undervisning eller kunskap via skolan om demokrati. Bör då inte en elementär kännedom om innebörden av begrepp som demokrati och diktatur i dagens Sverige räknas som relevant bildning?

Och vilket ansvar har skolan och biblioteken som redskap för folkbildning och självkännedom när det gäller att forma människan till en medveten samhällsvarelse?

Frågan hänger onekligen tätt samman med vilken syn vi idag har på bildning och kunskap.

Läsfrämjande åtgärder är något som folkbiblioteken aktivt arbetar med och det är onekligen en god och absolut nödvändig åtgärd när det gäller att skapa en solid grund för bildning. Men för att lyckas med att ge förutsättningar för ett breddat läsande krävs ett betydligt mer omfattande arbete vilket måste omfatta hela samhällsstrukturen framför allt ur ett socialt och politiskt perspektiv. Bibliotekens användning av sociala medier av olika slag som exempelvis bokcirklar och bloggverksamhet kan bitvis vara fungerande instrument men det räcker inte eftersom de till stor del mest används av personer som redan är vana biblioteks- och informationsanvändare.

Kanske finns också en risk, självpåtagen eller ej, att ett alltför stort ansvar i dag när det gäller att uppmäna till läsning och självbildning läggs på biblioteken samtidigt som resurserna knappast ökar. Det är därför viktigt att andra institutioner som exempelvis skolan och studieförbunden också är delaktiga i bildningsprocessen och att man arbetar mot samma mål som biblioteken, vilket i sin tur leder till inte minst skolelevernas ökade självkännedom och allmänbildning,

en nödvändighet för att förstå fördelarna med ett demokratiskt samhällsskick. En modern och allsidig bildning bör med andra ord vara ett *gemensamt samhällsansvar kopplat till olika instanser och omfattas av politik, föräldrar, skola, utbildning och bibliotek*.

Gemensamt måste vi finna vägen till en fungerande kulturell infrastruktur som inte vilar på endast kommersiella grundvalar.

Hur kan bildning definieras idag?

En viktig del av undervisningen i informationssökning som är aktuell på dagens högskole- och universitetsbibliotek är inriktad på att lära studenter att på egen hand kritiskt granska och värdera den information som de söker fram, främst via nätet. Med Internets växande betydelse som informationskälla har det allt större betydelse att kunna avgöra om informationen från nätet är rimlig, relevant och håller en godtagbar kvalitet. För att klara av detta krävs en viss grundläggande bildningsnivå när det gäller källkritisk granskning och kunskap om omvärlden. Men det krävs också något mer. Förr gick det under begreppet *personlighetsdanning*, idag kan man kanske mer tala om *självkännedom*. Här kan det ligga något i det författaren **Unni Drougge** lär ha sagt, att dagens bibliotekarier bör fungera som vår tids ”digitala coacher”. Men i så fall måste bibliotekarien våga ta det ansvaret.

Folk- och skolbibliotek har i denna process liksom högskole- och forskningsbiblioteken en tydligt didaktisk uppgift. På biblioteket bör och ska det finnas kvalificerad personal med förmåga att vägleda och svara på frågor. Men kanske skymmer en del av denna grundläggande (och traditionella) arbetsuppgift av andra aktiviteter som idag allt mer fyller biblioteken. Ett bibliotek skall ju vara så mycket mer än ”bara ett bibliotek”. Här skall drivas allt från kaféverksamhet och konsumentinformation, skiv- och DVD-utlåning, till (som ett exempel från Stockholm) utlån av leksaker. Men prioriteras i biblioteksverksamhet av idag pedagogiskt genomtänkta riktlinjer för hur användarna skall delges bildning/allmänbildning för att på sikt formas till kritiskt tänkande, informationsstarka och självständiga medborgare?

Detta borde annars vara en utbildningsfråga.

Olika syn på saken

I Svensk biblioteksförnings broschyr ”*Olika syn på saken – Folkbiblioteket bland användare, icke användare och personal*” som publicerades denna vår kan man läsa att det som anses som det allra viktigaste bland användarna när de besöker biblioteket är kunnig personal och ett gott bemötande. Rapporten är skriven av Svensk biblioteksförnings utredare **Anna Kåring Wagman** och undersökningen bygger på statistik om olika användargrupper och deras syn på bibliotek. Vidare kan man läsa att de vana biblioteksbesökarna också framhöll *vikten av folkbibliotekens demokratiska funktion*. Att gå till biblioteket för att söka spänning och stimulans var inte oviktigt men rankades klart lägre. En annan intressant uppgift är att användarna anser att biblioteket

bör tillhandahålla ett utbud av böcker som kan vara svåra att hitta i bokhandeln eller på nätet. Möjligheten att låna böcker och i vissa fall udda och mer speciella böcker ses alltså fortfarande mycket viktigt av användarna. Musik, film och tv-spel och en allmänt spännande biblioteksmiljö hade betydligt lägre prioritering.

Ett annorlunda inlägg i biblioteksdebatten visar **Hans Carlsson** i sin installation *Bibliotopia* som presenterades på årets upplaga av Konstfacks elevutställning i Stockholm. Utställaren vill med installationen visa på bibliotekets samhällsroll som kunskapskatalysator när det gäller informationsspridningens betydelse och dess premisser.

Genom att undersöka bibliotekspionjären **Valfrid Palmgrens** arbete och folkbildningsvision under det tidiga 1900-talet är det möjligt menar Hans Carlsson att belysa hur biblioteket kan fungera som ett ”försöksfält där nya möjligheter kan provas och förstås”. Valfrid Palmgren menade också att den tillgängliga kunskapen på våra

Bibliotopia //

Bibliotopia är en kunskapskatalysator som analyserar bibliotekets samhällsroll. På ett mer generellt plan fungerar projektet som en undersökning av informationsspridningens premisser. Allt vilar på ett antagande: att själva kunskapsförmedlingens form har betydelse för hur vi uppfattar, och till slut värderar, information. Till denna form räknas allt från bokhyllor i ett bibliotek till mer diskursiva utrymmen och distributionsvägar.

Biblioteket blir ett försöksfält där nya möjligheter kan provas och förstås. En undersökande verksamhet inleds – som försöker ta del av, men samtidigt gestalta, en didaktisk institution. Gamla medieringsmetoder lyfts upp på nytt och nya ifrågasätts. Studiecirkeln form lever kvar i bloggssfären, biblioteksmöbler blir betydelsebärande i ljuset av en webbplats.

Genom att både gestalta och vara en del av biblioteksverksamhet vill Bibliotopia verka på två plan: Via förfråganöskandets parenteser ifrågasätta ett reellt fenomen, men samtidigt befinna sig mitt i och utgöra en visionär del av samma verklighet. Det krävs en balansgång mellan det socialt engagerade och det symboliskt metaforiska. Med en samtidig visshet om att dessa två positioner öppnar sig likt rhizomatiska strukturer.

19/5-29/5 2011, Bibliotopia på Konstfacks vårutställning.

folkbibliotek var en förutsättning för det demokratiska samhället.

<http://www.bibliotopia.se/>

Vad bör göras?

Den rent faktamässiga kunskapen har alltid varit central för folkbibliotekens arbete (var det åtminstone tidigare). Det är naturligtvis centralt för skol- och högskolebibliotek. Men en gammal folkbildare som socialdemokraten Oscar Olsson underströk också den personliga bildningen, enligt den klassiska grekiska devisen ”känn dig själv”. Han menade att den nåddes främst genom skönlitteraturen.

Folkbiblioteken har traditionellt samarbetat väl med skola och bokhandel. Idag krackelerar det samarbetet, inte minst på grund

av utvecklingen av friskolor, det fria skolväsendet som premierar elitskolor, och den rudimentära satsningen på skolbiblioteken i Sverige. Resultaten har inte låtit vänta på sig. Allt fler skolelever går idag ut skolan utan att kunna läsa alls, eller inte begripa svårare texter. Deras start i livet är därmed i stort sett körd redan från början.

Då kan det vara intressant att gå tillbaka till äldre tiders bildningsbegrepp. Den berömde filosofen Kant kallade det "människans myndigförklarande", som var omöjligt utan relevant bildning. Elise Ottesen-Jensen, Valfrid Palmgren, Hans Larsson, Ellen Key, omfattade alla tanken att bildning och kunskap danade och stärkte människans karaktär.

En idag tämligen bortglömd folkbildare som liberalen **Knut Kjellberg** uttryckte det vid sekelskiftet som att god bildning var en ständig kamp mot "okunnighet, simpelhet och råhet". Människan lärde sig att lita till sig själv och inte till bestämda auktoriteter. Man fick ökat självförtroende och växte som människa, precis som Kant menade. Socialdemokraten Rickard Sandler, som tydligt talade för det Bernt Andersson kallar "medborgarbildning", menade att den socialistiska kampen också var kulturell och gällde "ej brödet blott".

Men hur ställer sig biblioteken till frågor kring bildning och folkbildning idag? Finns det några klara riktlinjer eller mål för hur biblioteken kan arbeta (väljer att arbeta), kommunala eller statliga? Anses folkbildning vara en så "mossig" företeelse som många yngre bibliotekarier tycks tro (jag möter tyvärr många av dom i den akademiska världen), och som statistikmässigt inte är lönsamt att satsa på för biblioteksverksamheten? Det är viktiga frågor, och det handlar till syvende och sist om vilka vi vill ska styra och bestämma vårt samhälle och våra liv i framtiden. Folkbiblioteken har en otroligt viktig uppgift som man måste våga (och få resurser för att) axla?

Annsöfi Lindberg är bibliotekarie på Röda korsets högskola

Litteratur

Bildning : texter från Esaias Tegnér till Sven-Eric Liedman (Daidalos, 2010. Red: Anders Burman och Per Sundgren).

bis nr 83 (1985), temanr om bildning och folkbildning.

Boken åter i centrum : samverkan mellan folkbildning och folkbibliotek, igår, idag och imorgon (red. Lars Ljunggren) utgiven som *bis nr 72-73* (1983).

Kåring Wagman, Anna: Olika syn på saken : folkbiblioteket bland användare, icke-användare och personal (Svensk biblioteksörening, 2011)

Boktips: Gloria Gervitz *Migrationer*

Är det på sommaren vi skall ta oss tiden att läsa poesi? Absolut! I alla fall om det är så bra lyrik som Gloria Gervitz har skrivit i samlingen *Migrationer* som gavs ut på Wahlström & Widstrand härom året.

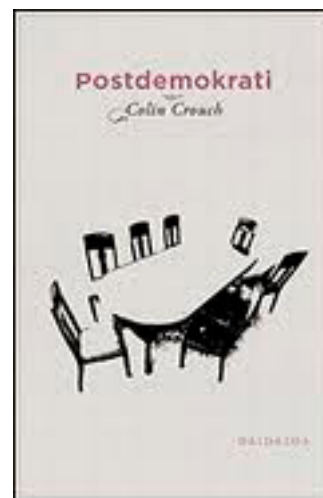
Gloria Gervitz föddes i Mexiko men hennes familj kommer ursprungligen från Östeuropa. *Migrationer* är en väldigt lång dikt som det tog författaren 30 år att skriva, utgiven i Sverige som parallelltext på svenska och spanska. Delar av texten har under de här 30 år sedan publicerats i olika versioner men kanske har den nått sitt slutgiltiga stadium? Det är i alla fall ett oerhört viktigt och storslaget verk med migrationen och främlingskapet som genomgående tema. I ett Europa som blir alltmer främlingsfientligt känns Gervitz verk oerhört angeläget. Gervitz lyrik tar mig till platser som jag inte varit på, väcker tankar och känslor hos mig. Långsamheten i lyrik som tagit 30 år att skriva känns också som en välkommen avlastning i ett blixtsnabbt twitterflödesamhälle.

Filmtips: *Pans Labyrint*

En film som jag verkligen vill rekommendera är *Pans Labyrint* av Guillermo del Toro. Vi befinner oss i efterspelet till Spanska inbördeskriget och bittra strider pågår fortfarande mellan gerillasoldater trogna Republiken och Francos fascister. Ofelia, den olyckliga styvdottern till den grymme kapten Vidal flyr in till magisk fantasivärld för att stå ut med en brutal tillvaro. *Pans Labyrint* är lika delar fantasy och realism och extremt framgångsrik i båda. En varning kan dock utfärdas i det att filmen är lite rå och ganska sorglig, men jag tycker inte det borde hindra någon från att se den.

Colin Crouch, Postdemokrati och Nackamodellen

I kapitel 5 "Postdemokrati och medborgarskapets kommersialisering" lyfter Crouch frågor som är extra relevanta för oss som jobbar på bibliotek. Relationen mellan medborgare och det offentliga blir i vår tid alltmer omvandlat till relationen mellan ett företag och en kund. Crouch menar, med rätta tycker jag, att detta är en del i de processer som urholkar demokratin. Han redogör även tydligt för hur offentligheten i postdemokratien konstruerar marknader av saker som egentligen inte är det – och här är det lätt för oss att tänka oss Nackamodellen med sina konstruerade mått av utlån, besök och öppettimmar. Detta är sällan en bra idé menar Crouch:

...förvanskning uppstår med de konstlade försöken att skapa indikationer som fungerar som motsvarigheter till priser. Denna praxis har blivit vanlig i de skuggmarknader som utvecklats i många offentliga servicesammanhang. Syftet har varit att undvika vissa av de problem som är förknippande privatisering, men samtidigt dra nytta av vissa fördelar på marknaden. När marknaden är virtuell på så vis att det egentligen aldrig sker något utbyte av varor och tjänster, blir frestelsen stark att som indikationer använda sådant som är lätt att mäta snarare än kvaliteten på den vara eller tjänst som är kärnan i verksamheten. Därmed finns det en risk att tjänsteutförarna koncentrerar sig på de delar av arbetet som indikationerna omfattar och börjar försumma andra delar, inte därför att de skulle vara mindre viktiga, utan därför att de är svårare att mäta. /.../ Om det som mäts faktiskt inte är det som är viktigast, vilket mycket väl kan vara fallet, så kan effektiviteten rentav minska. Detta kan man hantera genom att öka antalet indikationer, vilket i sin tur leder till överbelastning och orimlig komplexitet. (s. 95)

Jag kan rekommendera en läsning av Postdemokrati för den som är intresserad i förhållandet mellan offentlig verksamhet och kapitalintressen. Crouch är egentligen inte speciellt radikal men har en skarp problemformulering. Man nickar ofta igenkännande.

Tobias Willstedt

<http://bisbloggen.blogspot.com/2011/06/colin-crouch-postdemokrati-och.html> June 13, 2011

Mina radikala sommartips:

* **Utrota varenda jävel** av Sven Lindqvist. Skrämmande viktig läsning om hur förintelsen är en följd av - inte ett undantag - europeisk rasism och imperialism.

* Som AV-media väljer jag **Ma vie en rose** (Mitt liv i rosa) av Alain Berliner från 1997. En film som tydliggör vilket sprängstoff könsuttryck och könsidentiteter alltid är.

Johanna Dalmalm

När jag sätter mig för att skriva den här texten inser jag att min främsta och mest personliga dokumentation från biblioteksdagarna finns på Twitter. Jag gillar långa rapporter och pm, men vill gärna se att twittrande och dylikt också kan fungera som mer formell redovisning av olika evenemang och projekt. Hade jag skrivit det här på twitter skulle jag inte alls brodera ut texten om hur och varför, så mycket som jag just nu gör. Den här texten blir därför inte en lång redogörelse för vad som hände (det finns bra sådan på bl a Biblioteksförningens hemsida), utan kommer att bestå av personliga intryck och tankar samt några favorittweets.

I början av twitterflödet för hashtagen #bibldag11, Biblioteksdagarnas officiella hashtag i år, handlar det mycket om packning, havet, solen, färjan, sjösjuka, uppkopplingsdesperation, sådant.

Nätverkandet tog full fart så fort alla var på plats i Visby. Nej, förresten, det började innan, på Twitter. Och fortsatte så alla dagarna, på många plan: över kaffekoppar och snabba luncher, i pauser, i Visbys gränder och hela tiden på Twitter. Faktum är jag tyckte att nätverkandet var det som var mest givande av allt. Kanske kan framtida Biblioteksdagar skapa ännu mer utrymme för det, både rumsligt och tidsmässigt? För vi behöver träffas och lyssna och berätta och lära. Det är alltid lika viktigt. Det är så vi får saker att hända.

Fest är också viktigt. Den första kvällens fest och mingel hölls i Almedalsbiblioteket och Peter Axelsson twittrade: "Bibliotek är en fantastisk plats för fest!" Övriga tweets från festerna var roliga, men hade nog, av förklarliga skäl, inte så många utomstående läsare.

Seminarierna då? Allt var ju inte fest, nätverkande, hav och twitter. Presentationen av Biblioteksförningens färiska rapport "Olika syn på saken" fick mig att tänka över vilken mängd olika perspektiv på bibliotek som finns och vad vi i biblioteksvärlden kommunicerar om verksamheten. Med anledning av föreläsningen var vi några stycken som även diskuterade vad statistisk säger, hur man ställer frågor och tolkar svar i undersökningar. Vad menar vi med mötesplats och att umgås t ex? Menar vi detsamma som användarna gör?

Paneldebatten om e-böcker fick enorm publik, men flera med mig tyckte nog att den blev onödigt polariserad och att det inte framkom särskilt mycket nytt. Birgitta Hellman twittrade: "Exemplarframställningen är död som affärsmodell. (Sarge om e-böcker)". Och jag: "E-boksfrågan kommer utvecklas som OA enl paneldeltagare. Jag funderar på skillnader mellan områdena. Text priset på arbete."

Fisksätra bibliotek och Världsbiblioteket hade en programpunkt om sitt digitala arkiv. Jag blev väldigt inspirerad av deras lokalt väl förankrade arbete och alla kontakter det skapat. Och så (från twitter igen) vill jag också bygga allmänningar!

För mig hade gärna det mångspråkiga fått ta mer utrymme än det gjorde. "Fri tillgång" behöver vi jobba med på en mängd plan, men jag tror att det är alldeles särskilt viktigt inom mångspråkiga områden. Men några saker hände under dagarna. Nätverkandet var en viktig bit här, viktigare än de få korta seminarierna med den inriktningen. Jag deltog i den relativt informella träffen för Biblioteksförningens nätverk för bibliotek i mångspråkiga områden. Det var en engagerad skara på cirka 20 personer från hela landet, som träffades. Planer tog fart och idéer slungades runt. Bland annat beslutades att Mångspråkiga biblioteket <http://mangsprak.ning.com/> blir vår fortsatta kontaktyta och att det blir en träff med eventuellt studiebesök i december.

David Lankes höll ett sprakande, peppande avslutningsanförande om bibliotekariers utmaningar och uppdrag. Linda Johansson twittrade: "Lankes "Its your damn job to stand up and create some sanity in this knowledge infrastructure. If you dont, someone else will!" Ett av de finaste citaten twittrade Anders Sveen: "Lankes avslutade med: Become radicals, become change agents - scare the hell out of your community!" Jag var nog inte ensam om att gå därifrån utmattad, lycklig och övertygad om bibliotekens radikala potential.

Twitter fungerade under biblioteksdagarna för mig som fördjupning – och ibland även förtygligande genom den splittring jag kunde uppleva när jag både ville följa med i någon föreläsning och följa diverse twitterflöden. Twitter kan vara ett inspirerande diskussioner, gnäll, tips eller dovt muller, ett ständigt pågående parallellt samtal. Det skapar mervärde helt enkelt.

Röster om kommande bis:

Råd till en ny bisredaktion från Balsam Karam, Anders Ericson, Gunilla Lundgren och Joakim Lilljegen

Råd till Bis

Länge har jag tänkt på vad jag saknar i tidskrifter jag tycker om och vad som framkallar en känsla av otillräcklighet snarare än misstycke.

I nästan alla lägen har det handlat om en avsaknad av intersektionellt tänkande i alla led. Vad som låter omöjligt kan i själva verket åstadkommas med enkla medel, så länge tålamod och ihärdighet bibehålls.

För vem?

Det har sagts mig att Lenin vid något tillfälle proklamerade att den viktigaste frågan en politisk medveten i alla lägen torde ställa sig är: för vem? Vad än man tycker om Lenin, är det tveklöst en helt central fråga. För vem är RUT-avdraget en förmån? För vem är försäljningen av allmännyttan en tillgång? För vem är privatiseringar av bibliotek gynnsamt?

Lika centralt är det för en tidskriftsredaktion att ställa sig frågor så som: för vem skriver bis? För vem är texterna intressanta? För vem är tidskriften lättillgänglig, såväl språkmässigt som lätt att få tag på?

Svaren blottlägger tillfälliga inriktningar och teman, liksom långvariga strukturer och brister. Svaret på frågan ”för vem?” visar lika mycket på ”för den” som ”inte för den” och blottlägger på samma gång såväl bis inriktning som brist på inriktning.

Det är nu den modiga redaktionen börjar agera.

Att bedriva i sanning antirasistiskt, feministiskt, heteronormkritisk och progressivt redaktionellt arbete – vilket jag önskar mig av alla tidskrifter jag föredrar – innefattar först och främst en konstant självgranskning.

Där somliga tidskrifter antar att ingenting utöver självgranskning är nödvändigt, säger jag att självgranskningen enbart är första ledet i ett djupgående arbete. Det är faktiskt inte tanken som räknas, hur vackert det än låter.

Vad som räknas är förändring och skillnad av typen *the difference that makes a difference*. För att konkretisera mitt resonemang vill jag ta ett fabricerat exempel.

Vi antar att jag just har skrivit en artikel till bis om Stockholms stadsbiblioteks samling och hur den har kommit att förändras under en viss tidsperiod.

Om jag i artikeln glömmar, missar eller av annan anledning väljer att inte inrikta mig på vad förändringen skulle kunna innebära utifrån ett intersektionellt perspektiv, kommer läsaren själv att fylla i avsaknaden av sådan viktig information och förpassa bis till ännu en tidning som väljer att osynliggöra.

Osynliggörande

är ett nyckelord i sammanhanget; det är ett osynliggörande som manifesteras i det färdiga numret där min artikel publiceras – inte min goda intention eller tanke. Inte heller min i övrigt stora kunskap om postkolonial teori, mina genusvetenskapliga högskolepoäng eller mina annars skarpa klassanalyser.

Om sådant inte avspeglas i det skrivna, är det de facto ett medvetet osynliggörande av mig som artikelförfattare, och i förlängningen av redaktionen som beslutsfattare.

Jag vill än en gång påpeka att jag skriver utifrån personliga önskemål om vad en progressiv tidskrift så som bis torde förändra och sysselsätta sig med. Jag har mina tankar om vad som utgör en bra och intressant text och hur en spännande och engagerande tidskrift torde vara. Det finns artiklar där det intersektionella tänkandet inte kan infogas på ett självklart sätt; en artikel som sammanfattar vad som sades på senaste Bis-mötet, torde självfallet behandla just det.

Det innebär samtidigt inte att önskemålet om intersektionellt tänkande i alla led är taget ur luften.

Idag har vi en lång, fantastisk och omfattande postkolonial, feministisk och heteronormkritisk kunskapstradition vilka vi kan falla tillbaka på. Vi har så många källor att hämta progressiv kunskap ur,

att det i själva verket är galenskap att *inte* göra det.

Med denna kunskap i ryggen, hur kan vi inte ha ett intersektionellt tänkande i alla led? Vilka ursäkter har vi och när upphör vi att ursäkt oss och inleder arbetet med våra brister?

Det har gång på en annan sagts att vad som föranleder former av rasistisk manifestation – så som Sverigedemokraternas valframgångar och studentspex med slavgömsling på Hallands nation i Lund – är bristen på kunskap i allmänhet och bristen på kunskap om rasismens mekanismer i synnerhet. Detsamma kan sägas om alla former av antifeministiska och homofoba manifestationer, vilka liksom de rasistiska utgår från samma vita, manliga och heteronormativa utgångspunkt.

Okunskapen består således, trots västvärldens tillgång till hjordar av kunskap om rasism, feminism och heteronormkritik. Informationen finns där, den ropar till oss, men vi väljer att mer eller mindre förbise.

Jag önskar mig en tidskrift som tar ansvar och som inte ställer sig till övriga, vilka då och då slänger in ett postkolonialt nummer eller uppmärksammar en lesbisk författare från Indien. Jag önskar mig en tidskrift som tänker på dessa aspekter varje gång, hela tiden, som med självklarhet låter det normkritiska delta i skapandet av tidskriften och som i varje nummer har ett postkolonialt tänkande i grunden. Enbart då kan bis spegla hur dessa aspekter fungerar i våra liv varje dag, hela tiden, och bli en tidskrift som i sanning fyller ett stort tomrum och gör enorm skillnad.

Jag hejar på bis-redaktionen och önskar dem all lycka till i världen!

Balsam Karam litteraturvetare Stockholm 2011-06-10

Hei og takk for invitasjonen til å mene noe om dette viktige spørsmålet.

Som nettredaktør for bibliotekforum.no og medarbeider i tidsskriftet Bibliotekforum er min erfaring at det å starte De Viktige Debattene er det viktigste for et tidsskrifts overlevelse. Dette har jo bis gjort, men jeg tror det blir enda viktigere framover. Ikke alle debattene må være like ”politiske”, men bis må være god og helst først på de ”politiske”.

Leserne er ikke lenger ”tro” til noe som helst, så de må hele tiden bli minnet om at Bis er viktig, på denne måten.

Med få utgaver per år er det jo også mulig - og nødvendig - å kjøre opptil flere runder med svar og tilsvaret i samme nummer. Det gjør jo også bis i dag

Hilsen **Anders (Ericson)**

Jag tycker att bis behövs för här får man läsa- och skriva- artiklar som inte finns i andra tidskrifter. Under de många år som jag arbetat med bokprojekt tillsammans med barn i Östra Kapprovinsen och Rinkeby har bis funnits med. Här har jag kunnat följa andra spännande och viktiga projekt och här har jag känt mig som en del i ett större sammanhang.

Gunilla Lundgren

Ett kort råd bara:

Rent grafiskt skulle bis kunna förbättras ordentligt. Jag antar att det är kostnadsskäl som ligger bakom att tidskriften trycks i svartvitt, men på nätet finns det inget som hindrar tidningen från att vara i färg. mvh

Joakim Lilljegen

Har du synpunkter på i vilken riktning bis skall utvecklas? Mejla: lennart.wettmark@gmail.com

Avsändare:

bis

Rosenbadsgatan 9

652 26 Karlstad

Det rättvisa biblioteket – framtidens bibliotek

I över tio år har BiS anordnat ett rättviseseminarium under Bok&Bibliotek, så blir det tyvärr inte i år. Men det känns angeläget och helt aktuellt att påminna om den skrivning som BiS gjorde i slutet av förra århundradet för att definiera vad ett rättvist bibliotek är

Det rättvisa biblioteket:

- för en kamp för boken och läsandet.
- arbetar för en fri och jämlik tillgång på information.
- uppmuntrar kreativitet och nytänkande.
- spelar en aktiv roll i lokalsamhället
- syftar till ett solidariskt samhälle

Vilket innebär att biblioteket:

- stödjer allt seriöst kunskapssökande
- stödjer och bedriver läsfrämjande arbete
- stödjer, ger rum för och är en del av det lokala kulturlivet
- motverkar kunskapsklyftor genom uppsökande och utåtriktat arbete
- motverkar kommersialismens negativa verkningar genom ett brett och alternativt mediaurval
- motverkar segregation genom att erbjuda ett utbud och en miljö som är välkomnande och attraktiv för alla

Det rättvisa biblioteket är

- rättvist mot historien genom att tillgängliggöra kulturarv, inklusive den lokala historien, i bred mening
- rättvist mot omvärlden genom att lyfta fram kulturell mångfald och alternativ till det förhärskande nyhetsutbudet
- rättvist mot framtiden genom att stödja nya kulturella uttryck, nya generationers och gruppers behov, önskemål och skapande

Folkbiblioteket

är allas gemensamma kollektiva minne och kulturella vardagsrum med världsvid utsikt. Vilket innebär att folkbiblioteket är en nödvändighet i och förutsättning för, ett öppet, demokratiskt och jämlikt samhälle.

Ingrid Atlestam påminner